

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2004:20

Kuluttajariitalautakunta

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2004:20

Kuluttajariitalautakunta

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2004

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-217-5
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
30.6.2004

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmän mietintö	
Kuluttajavalituslautakunnan siirtoa kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle valmisteleva työryhmä Puheenjohtaja: lainsäädäntöneuvos Marjo Lahelma Sihteerit: vanhempi esittelijä Tarja Raiskinen ylitarkastaja Maaria Leskelä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 5.12.2003	
Julkaisun nimi Kuluttajariitalautakunta			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Mietinnössä esitellään työryhmän ehdotukset niiksi toimenpiteiksi, joita kuluttajavalituslautakunnan siirtäminen kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle edellyttää. Lautakunnan siirtäminen sisältyy pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmaan. Työryhmä on lisäksi laatinut luonnoksen hallituksen esitykseksi kuluttajavalituslautakuntaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Työryhmä ehdottaa, että lautakunnan toimivaltaa laajennettaisiin siten, että se voisi käsitellä ja ratkaista asuinhuoneiston vuokrauksesta ja asumisoikeudesta syntyviä erimielisyyksiä. Näissä asioissa lautakunta voisi käsitellä paitsi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan myös kahden yksityishenkilön välisiä riitoja. Toimivaltaan lisättäisiin myös arvopaperisijoittamista koskevat kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien väliset erimielisyydet eräin poikkeuksin. Työryhmä katsoo, että toimivallan laajentaminen edellyttää lautakunnan resurssien lisäämistä. Muussa tapauksessa toimivaltaa ei voida laajentaa. Lisäksi työryhmä ehdottaa että kuluttajavalituslautakunnan nimi muutetaan kuluttajariitalautakunnaksi. Laki sisältäisi myös useita muutoksia lautakunnan asettamista, kokoonpanoa , jäsenten kelpoisuutta ja lautakunnan menettelytapoja koskevaan sääntelyyn. . Valmistelun pohjana on ollut kauppa- ja teollisuusministeriön 24.1.2001 asettaman kuluttajariitatyöryhmän mietintö (kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja tuomikuntaraportteja 12/2002) ja siitä annettuihin lausuntoihin.			
Avainsanat: (asiasanat) kuluttajavalituslautakunta, kuluttajariitalautakunta, asuinhuoneisto, asumisoikeus, kuluttaja			
Muut tiedot OM 33/41/2003, HARE OMO 35:00/2003			
Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2004:20		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-217-5
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
30.6.2004

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för beredning av överföringen av konsumentklagonämnden från handels- och industriministeriets förvaltningsområde till justitieministeriets förvaltningsområde Ordförande: lagstiftningsrådet Marjo Lahelma Sekreterare: äldre föredragande Tarja Raiskinen överinspektör Maaria Leskelä	Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande		
	Uppdragsgivare Justitieministeriet		
	Datum då organet tillsattes 5.12.2003		
Publikation (även den finska titeln) Konsumenttvistenämnden (Kuluttajariitalautakunta)			
Publikationens delar			
Referat I betänkandet läggs fram arbetsgruppens förslag till åtgärder som överföringen av konsumentklagonämnden från handels- och industriministeriets förvaltningsområde till justitieministeriets förvaltningsområde kräver. Överföringen av nämnden ingår i statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram. Arbetsgruppen har dessutom utarbetat ett utkast till regeringsproposition med förslag till revidering av lagstiftningen om konsumentklagonämnden. Arbetsgruppen föreslår att nämndens behörighet utvidgas så att den kan behandla och avgöra meningsskiljaktigheter rörande bostadslägenheter och bostadsrätter. Nämnden skall enligt förslaget kunna avgöra inte bara tvister mellan konsumenter och näringsidkare utan också mellan två privatpersoner. Behörigheten skall med vissa undantag även omfatta meningsskiljaktigheter mellan konsumenter och näringsidkare om värdepappersplaceringar. Arbetsgruppen anser att utvidgad behörighet förutsätter att nämnden ges ökade resurser. Annars kan behörigheten inte utvidgas. Arbetsgruppen föreslår vidare att konsumentklagonämndens namn ändras till konsumenttvistenämnden. I lagen ingår även många ändringar i bestämmelserna om tillsättande av nämnden, nämndens sammansättning, medlemmarnas behörighet och nämndens förfarande. Beredningen bygger på ett betänkande av konsumenttvistearbetsgruppen, som tillsattes av handels- och industriministeriet den 24 januari 2001 (handels- och industriministeriets arbetsgrupps- och kommissionsrapporter 12/2002), och utlåtanden om det.			
Nyckelord Konsumentklagonämnden, konsumenttvistenämnden, bostadslägenhet, bostadsrätt, konsument			
Övriga uppgifter OM 33/41/2003, HARE OMO 35:00/2003			
Seriens namn och nummer Utlåtanden och utredningar 2004:20		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-217-5
Sidantal 53	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 5 päivänä joulukuuta 2003 työryhmän valmistelemaan kuluttajavalituslautakunnan siirtämistä kauppaja- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle. Siirto sisältyy pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmaan.

Työryhmän taustalla on kauppaja- ja teollisuusministeriön 24 tammikuuta 2001 asettaman kuluttajariitatyöryhmän mietintö (kauppaja- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 12/2002). Työryhmä ehdotti kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain korvaamista uudella lailla, joka mahdollistasi lautakunnan kehittämisen ja joustavamman toiminnan. Samalla työryhmä ehdotti lautakunnan nimen muuttamista kuluttajariitalautakunnaksi. Työryhmä katsoi myös, että asumisturva-asioita ja arvopaperisijoittamista koskevat riidat tulisi saattaa eräin poikkeuksin kuluttajariitalautakunnan toimivallan piiriin.

Oikeusministeriön asettaman työryhmän tavoitteeksi asetettiin lautakunnan siirtäminen oikeusministeriön hallinnonalalle 1 päivästä syyskuuta 2005 lukien ja lautakuntaa koskevan

lainsäädännön uudistaminen siten, että uusi lainsäädäntö voi tulla voimaan samaan aikaan kuin siirtäminen.

Työryhmän tehtäviksi asetettiin valmistella lautakunnan hallinnonalan vaihtamiseksi tarvittavat hallinnolliset, taloudelliset ja tekniset toimet sekä laatia ehdotus hallituksen esitykseksi lainsäädännön muuttamiseksi. Valmistelun pohjana tuli olla kuluttajariitatyöryhmän loppumietintö siltä osin kuin ehdotukset olivat yksimielisiä sekä mietinnöstä annetut lausunnot. Lisäksi työryhmän tuli laatia arvio kuluttajavalituslautakunnan toiminnan edellyttämästä henkilöstöstä, rakenteesta ja kustannuksista huomioon ottaen tehtävien laajenemisen.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos *Marjo Lahelma* oikeusministeriöstä sekä jäseniksi apulaisosastopäällikkö *Esko Sorvali* oikeusministeriöstä, hallitussihteeriksi *Maaria Leskelä* oikeusministeriöstä, ylitarkastaja *Ulla Karhu* kauppaja- ja teollisuusministeriöstä, puheenjohtaja *Pauli Ståhlberg* kuluttajavalituslautakunnasta ja vanhempi esittelijä *Tarja Raiskinen* kuluttajavalituslautakunnasta. Asiantuntijajäseniksi määrättiin hallitussihteeriksi *Merja Muilu* oikeusministeriöstä ja ylitarkastaja *Kaija Hilpinen* oikeusministeriöstä. Työryhmän sihteereinä ovat toimineet työryhmän jäsenet *Maaria Leskelä* ja *Tarja Raiskinen*.

Työryhmä on kokoontunut 11 kertaa. Se on lisäksi vierailut kuluttajavalituslautakunnassa 12.5.2004 ja 18.6.2004.

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti valmistellut siirtoon liittyviä hallinnollisia, taloudellisia ja teknisiä toimenpiteitä, joita koskevat ehdotukset esitetään tässä mietinnössä. Mietinnön liitteenä on työryhmän laatima luonnos hallituksen esitykseksi kuluttajariitalautakunnasta annettavaksi laiksi ja asetukseksi. Työryhmä on lisäksi toimeksiantonsa mukaisesti tehnyt arvion kuluttajavalituslautakunnan edellyttämästä henkilöstöstä, rakenteesta ja kustannuksista huomioon ottaen tehtävien laajenemisen. Työryhmä on laatinut asiasta muistion 6.2.2004, joka on ollut ministeriön käytettävissä vuoden 2005 budjettineuvotteLUissa. Muistio on mietinnön liitteenä.

Ehdotuksen valmistelun yhteydessä on lisäksi tullut esille kysymys kuluttajariitalautakunnan mahdollisuudesta antaa ratkaisusuositus kuluttajaryhmän ja elinkeinonharjoittajan väliseen erimielisyyteen. Asiaa koskeva muistio on mietinnön liitteenä.

Saatuana työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen mietintönsä "Kuluttajariitalautakunta" oikeusministeriölle

Helsingissä 30 päivänä kesäkuuta 2004

Marjo Lahelma

Ulla Karhu

Maaria Leskelä

Tarja Raiskinen

Esko Sorvali

Pauli Ståhlberg

Kaija Hilpinen

Merja Muilu

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO

2. LAUTAKUNNAN HALLINNONALAN VAIHTAMISEKSI TARVITTAVAT HALLINNOLLISET, TALOUDELLISET JA TEKNISET TOIMENPITEET

2.1. Hallinnolliset ja taloudelliset toimenpiteet

2.1.1. Sijoittuminen oikeusministeriön organisaatioon

2.1.2. Hallinnonalan vaihtumisesta johtuva säännösten muutostarve

2.1.3. Taloushallinto ja tulosohjaus

2.1.4. Uuden palkkausjärjestelmän käyttöön ottaminen

2.2. Tilat ja tekninen yhteensovittaminen

2.2.1. Tilajärjestelyt

2.2.2. Tietotekniikan yhteensovittaminen

2.2.3. Puhelinjärjestelmän yhteensovittaminen

2.3. Tiedottaminen siirtymävaiheen toimenpiteistä

3. KULUTTAJARIITALAUTAKUNNAN RESURSSIT

4. KULUTTAJARIITALAUTAKUNTA KOSKEVA SÄÄNTELY

LIITTEET

Liite 1 Muistio 26.5.2004 Tietotekniset toimenpiteet kuluttajavalituslautakunnan siirtymässä oikeusministeriön hallinnonalalle

Liite 2 Muistio 6.2.2004 Kuluttajariitalautakunnan resurssit

Liite 3 Ehdotus hallituksen esitykseksi kuluttajariitalautakunnasta annettavaksi laiksi ja valtioneuvoston asetukseksi

Liite 4 Muistio ryhmävalituksesta 29.6.2004

1. JOHDANTO

Kuluttajavalituslautakunta on aloittanut toimintansa 1 päivänä syyskuuta 1978 samalla kun kuluttajasuojalainsäädäntö tuli voimaan. Tällöin käynnistyi myös kuluttaja-asiamiehen, markkinatuomioistuimen ja kunnallisten kuluttajaneuvojien toiminta. Kuluttajavalituslautakunnan perustamisen tavoitteena oli saada tuomioistuimelle vaihtoehtoinen, joustavasti ja nopeasti toimiva, asiantuntijapohjainen kuluttajariitojen ratkaisuelin.

Kuluttajavalituslautakunnan toiminnasta säädetään kuluttajavalituslautakunnasta annetussa laissa (42/1978). Sen mukaan lautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin erimielisyyksiin yksittäisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäväksi. Vuonna 1995 sen tehtäviin lisättiin asuntokaupoista aiheutuvat erimielisyydet. Lautakunnan toimivaltaan eivät kuulu huoneenvuokrasuhteesta ja asumisoikeudesta johtuvat erimielisyydet eikä pääosa arvopaperikauppaan ja sijoituspalveluihin liittyvistä asioista.

Kauppa- ja teollisuusministeriön 24 päivänä tammikuuta 2001 asettama työryhmän ehdotti loppumietinnössään (Kuluttajariitatyöryhmän loppuraportti, kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 12/2002) kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain korvaamista uudella lailla, joka mahdollistasi lautakunnan kehittämisen ja joustavamman toiminnan. Samalla esitettiin lautakunnan nimen muuttamista kuluttajariitalautakunnaksi. Työryhmä katsoi myös, että asumisturva-asioita ja arvopaperisijoittamista koskevat riidat tulisi saattaa eräin poikkeuksin kuluttajariitalautakunnan toimivallan piiriin.

Kuluttajavalituslautakunta on toiminut kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan virastona. Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaisesti lautakunta siirretään oikeusministeriön hallinnonalalle.

Edellä esitettyjen muutostarpeiden vuoksi oikeusministeriö asetti joulukuun 5 päivänä 2003 virkamiestyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi lautakuntaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Ehdotus tuli laatia kuluttajariitatyöryhmän loppumietinnön pohjalta siltä osin kuin ehdotukset ovat olleet yksimielisiä. Huomioon tuli ottaa myös mietinnöstä annetut lausunnot. Ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi laiksi on mietinnön liitteenä.

Työryhmän tehtäviksi asetettiin lisäksi valmistella lautakunnan hallinnonalan vaihtamiseksi tarvittavat hallinnolliset, taloudelliset ja tekniset toimet sekä laatia arvio kuluttajavalituslautakunnan toiminnan edellyttämästä henkilöstöstä, rakenteesta ja kustannuksista huomioon ottaen tehtävien laajeneminen. Mietinnössä kuvataan siirron edellyttämät toimenpiteet sekä työryhmän ehdotukset niiden toteuttamistavaksi, aikatauluksi ja yhdyshenkilöiksi. Lautakunnan edellyttämistä resursseista on laadittu muistio, joka on ollut ministeriön käytettävissä talousarvioehdotusta koskevissa neuvotteluissa. Muistio on mietinnön liitteenä.

2. LAUTAKUNNAN HALLINNONALAN VAIHTAMISEKSI TARVITTAVAT HALLINNOLLISET, TALOUDELLISET JA TEKNISET TOIMENPITEET

2.1. Hallinnolliset ja taloudelliset toimenpiteet

2.1.1. Sijoittuminen oikeusministeriön organisaatioon

Kuluttajavalituslautakunta on toiminut kauppaja teollisuusministeriössä markkinaosaston alaisena virastona. Lautakunta on riippumaton oikeussuojaelin, jonka tehtävänä on antaa suositusluontoisia ratkaisuja kuluttajariidoissa.

Oikeusministeriössä on yleinen osasto, oikeushallinto-osasto, lainvalmisteluosasto ja kriminaalipoliittinen osasto. Näistä kuluttajariitalautakunnan sijoittamisen kannalta voisivat tulla kysymykseen lähinnä yleinen osasto ja oikeushallinto-osasto. Yleisen osaston alaisina virastoina toimivat nykyisin muun muassa Oikeuskanslerinvirasto, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Onnettomuustutkintakeskus ja tietosuojalautakunta. Oikeushallinto-osasto vastaa muun muassa tuomioistuinten, ulosoton ja oikeusavun ulkoisesta hallinnosta. Se on jakautunut tuomioistuintoimistoon, ulosottoimistoon, oikeusapuyksikköön ja koulutusyksikköön.

Kuluttajariitalautakunta on luonteeltaan riitojen ratkaisuelin, jolloin on luontevaa, että sen ulkoista hallintoa hoidetaan samalla osastolla kuin tuomioistuinten hallintoa. Tästä syystä työryhmä esittää, että kuluttajariitalautakunta sijoitetaan oikeusministeriön sisällä oikeushallinto-osastolle.

2.1.2. Hallinnonalan vaihtumisesta johtuva säännösten muutostarve

Ministeriöiden toimialasta säädetään valtioneuvoston ohjesäännössä (262/2003). Ministeriöiden tehtävistä sekä niiden alaisista laitoksista ja virastoista säädetään ministeriöistä annetuissa valtioneuvoston asetuksissa. Ministeriöiden sisäisestä työnjaosta puolestaan säädetään ministeriöiden työjärjestyksissä.

Työryhmän käsityksen mukaan kuluttajavalituslautakunnan siirtämisellä ei ole vaikutusta ministeriöiden väliseen toimialajakoon, mistä syystä valtioneuvoston ohjesääntöä ei ole tarpeen muuttaa. Sen sijaan kauppaja teollisuusministeriöstä annettua valtioneuvoston asetusta (467/2003) ja oikeusministeriöstä annettua asetusta (543/2003) tulee muuttaa ministeriöiden tehtävien ja niiden alaisten virastojen osalta. Lisäksi oikeusministeriön työjärjestystä (439/2002) ja kauppaja teollisuusministeriön työjärjestystä (99/2002) tulee muuttaa tarpeellisilta osin. Muutokset tehdään viimeistään kesällä 2005. Oikeusministeriön osalta vastuu muutosten valmistelusta kuuluu oikeushallinto-osastolle ja kauppaja teollisuusministeriössä hallinto-yksikölle.

Työryhmän ehdotuksessa uudeksi kuluttajariitalautakuntaa koskevaksi laiksi ehdotetaan, että kuluttajariitalautakunnan eräistä toiminnoista päätetään lautakunnan työjärjestyksessä. Työjärjestyksen vahvistaa ehdotuksen mukaan kuluttajariitalautakunta. Sen

valmistelusta vastaa lautakunnan puheenjohtaja Pauli Ståhlberg. Luonnos työjärjestykseksi on laadittu kesäkuussa 2004.

2.1.3. Taloushallinto ja tulohjaus

Tulohjaus

Kauppa- ja teollisuusministeriö on vuosittain käynyt kuluttajavalituslautakunnan kanssa tulosneuvottelut, joissa on sovittu lautakunnan tavoitteista ja resursseista.

Oikeusministeriön työjärjestyksen mukaan hallinnonalan tulostavoitteista sovitaan ministeriön osastojen ja hallinnonalan virastojen välisissä neuvotteluissa. Neuvotteluihin perustuvat tulostavoitteet vahvistaa ministeri.

Työryhmä ehdottaa, että kauppa- ja teollisuusministeriö käy syksyllä 2004 kuluttajavalituslautakunnan kanssa vuotta 2005 koskevat tulosneuvottelut. Oikeusministeriön edustajat osallistuvat neuvotteluihin tutustumistarkoituksessa. Vuoden 2006 neuvottelut käy oikeusministeriö ja kuluttajariitalautakunta.

Tilivirastojärjestely

Kuluttajavalituslautakunta on toiminut Kauppa- ja teollisuusministeriön alaisena itsenäisenä tilivirastona (TV 517) 1 päivästä tammikuuta 2000 alkaen. Käytännössä osa lautakunnan taloushallintopalveluista kuten kirjanpito ja maksuliikenne on hankittu kuluttajavirastolta, joka toimi vuoden 1999 loppuun saakka lautakunnan tilivirastona.

Oikeusministeriön hallinnonalalla on ainoastaan kaksi tilivirastoa, oikeusministeriö (TV 150) ja rikosseuraamusvirasto (TV 151). Oikeusministeriön tilivirastoon kuuluvat muut hallinnonalan virastot kuten tuomioistuimet, ulosottovirastot sekä oikeusrekisterikeskus.

Valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaan tilivirasto laatii valtion talousarviosta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun viraston ja laitoksen tilinpäätöksen siihen kuuluvine toimintakertomuksineen (tiliviraston tilinpäätös) sekä vastaa valtion maksuliikkeestä ja kirjanpidosta.

Valtion talousarviosta annetun asetuksen mukaan valtiovarainministeriö määrää, mitkä virastot ja laitokset toimivat presidentin kanslian ja ministeriöiden lisäksi tilivirastoina. Asianomaisen ministeriön tulee tarvittaessa tehdä valtiovarainministeriölle esitys tilivirastoksi määräämisen muuttamiseksi.

Työryhmä ehdottaa, että lautakunta ei siirron jälkeen enää toimisi itsenäisenä tilivirastona, vaan se kuuluisi oikeusministeriön tilivirastoon. Tämä on perusteltua oikeusministeriön tilivirastorakenne ja kuluttajavalituslautakunnan koko huomioon otettuna. Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto huolehtii asiaa koskevan muutosesityksen tekemisestä valtiovarainministeriölle vuoden 2005 kevään aikana.

Lautakunnan taloushallintopalveluista ja palkanmaksun järjestämisestä vastaa oikeusministeriön taloushallintoyksikkö.

Vuoden 2005 talousarvioehdotuksen valmistelu

Siirtymävaiheessa vuonna 2005 kuluttajavalituslautakuntaa koskevat menot jakautuvat valtion talousarvioehdotuksessa kauppaja- ja teollisuusministeriön ja oikeusministeriön pääluokkiin. Ministeriöt ovat sopineet menojen jakautumisesta siten, että ajalle 1.1.-31.8.2005 kohdistuvat menot (1 094 000 €) ovat kauppaja- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla ja ajalle 1.9.-31.12. kohdistuvat menot (500 000 €) oikeusministeriön hallinnonalalla. Oikeusministeriön hallinnonalalla kuluttajavalituslautakunnan menot sisältyvät momentille 25.30.21 Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot.

Työryhmä ehdottaa, että vuoden 2005 budjetin valmistuttua oikeusministeriön taloushallintoyksikkö laatii kuluttajariitalautakunnalle tilikartan ja valmistautuu tarjoamaan lautakunnan tarvitsemat taloushallinnon palvelut. Käytännössä palkkojen maksuista ja muusta maksuliikenteestä sekä tilinpidosta huolehtii Helsingin maksukeskus. Kuluttajavalituslautakunta toimittaa palkan maksua varten tarvittavat tiedot maksukeskukselle elokuussa 2005.

Yhdyshenkilönä taloushallintoon liittyvissä asioissa toimii oikeusministeriön taloushallintoyksikössä laskentapäällikkö Hannele Havala, kuluttajavalituslautakunnassa pääsihteerinä Päivi Korpiola ja kauppateollisuusministeriössä ylitarkastaja Ulla Karhu.

2.1.4. Uuden palkkausjärjestelmän käyttöön ottaminen

Valtion virka- ja työehtosopimuksella 30 päivänä marraskuuta 2002 on sovittu, että vuoden 2004 loppuun mennessä tehdään mahdollisimman laajasti paikalliset sopimukset uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisestä, joka huomioi tehtävän vaativuuden ja henkilökohtaisen työsuorituksen.

Kuluttajavalituslautakunnassa on laadittu luonnokset uudesta palkkausjärjestelmästä syksyllä 2002 ja asiaa koskevat neuvottelut ovat kesken. Oikeusministeriön hallinnonalalla valmistellaan uuteen palkkausjärjestelmään siirtymistä oikeusministeriössä sekä sen alaisissa virastoissa viimeistään vuoden 2004 loppuun mennessä.

Työryhmä ehdottaa, että jos kuluttajavalituslautakunnan osalta on siirrytty uuteen palkkausjärjestelmään ennen hallinnonalan vaihtumista, uutta järjestelmää sovelletaan myös lautakunnan toimiessa oikeusministeriön hallinnonalalla.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osastolla palkkausjärjestelmään liittyvistä kysymyksistä vastaa hallitusneuvos Esko Sorvali ja kuluttajavalituslautakunnassa ylitarkastaja Timo Maso.

2.2. Tilat ja tekninen yhteensovittaminen

2.2.1. Tilajärjestelyt

Kuluttajavalituslautakunta on toiminut vuodesta 1993 lähtien Sörnäisissä osoitteessa Kaikukatu 3. Vuokranantajana on Meijeriväen eläkekassa. Samassa talossa toimii muun muassa Kuluttajavirasto.

Jos kuluttajavalituslautakunnan tehtävät laajenevat työryhmän ehdotuksen mukaisesti ja kuluttajavalituslautakunnan henkilöstömäärä kasvaa, tämänhetkiset toimitilat eivät riitä. Tällöin on selvitettävä, kuinka tilan tarve voidaan hoitaa.

Työryhmä ehdottaa, että tiloja koskeva vuokrasopimus samoin kuin kopiointi-, turvapalvelu-, siivouspalvelu- ja muut vastaavat sopimukset tarkistetaan kevään ja kesän 2005 aikana siten, että oikeusministeriö on toisena sopijapuolena 1 syyskuuta 2005 lähtien. Tilakysymyksissä vastuuhenkilönä oikeusministeriössä toimii tarkastaja Aila Ahla ja kuluttajavalituslautakunnassa pääsihteeri Päivi Korpiola.

2.2.2. Tietotekniikan yhteensovittaminen

Oikeusministeriön tietotekniikkatoimisto on tutustunut työryhmän työskentelyn aikana kuluttajavalituslautakunnan ATK-järjestelmiin ja laatinut suunnitelman tietotekniikkajärjestelmien yhteensovittamiseksi. Suunnitelma on tämän mietinnön liitteenä. Siinä todetaan, että kuluttajavalituslautakunnassa on keväällä 2004 meneillään kaksi merkittävää kehittämishanketta, käyttöjärjestelmämuutos Windows XP:ksi ja vanhan diaarin korvaaminen uudella asianhallintajärjestelmällä. Myös oikeusministeriöllä on tavoitteena vaihtaa virastojen työasemien käyttöjärjestelmä XP:ksi vuonna 2005.

Muistiossa esitetään suunnitelmat muun muassa lautakunnan liittämiseksi oikeusministeriön tietoliikenneverkkoon, sähköpostijärjestelmän yhtenäistämiseksi ja keskitettyyn huoltosopimukseen siirtymiseksi.

Työryhmä ehdottaa, että kuluttajavalituslautakunnan tietojärjestelmien yhteensovittaminen toteutetaan tietohallinnon laatiman suunnitelman mukaisesti toteuttaen ensin sellaisia muutoksia, joista on eniten toiminnallista hyötyä ja joiden odotetaan laskevan viraston nykyistä atk-kustannustasoa. Vastuuhenkilö oikeusministeriössä on erityisasiantuntija Riitta Marttila ja kuluttajavalituslautakunnassa pääsihteeri Päivi Korpiola.

2.2.3. Puhelinjärjestelmän yhteensovittaminen

Kuluttajavalituslautakunnan puhelinvaihe on yhteinen muun muassa Kuluttajaviraston kanssa.

Oikeusministeriössä siirrytään vuoden 2004 aikana hallinnonalan yhtenäiseen puhelinnumerointiin, jolloin kaikki oikeusministeriön ja sen hallinnonalan lankapuhelinnumerot muutetaan 010-alkuisiksi. Lisäksi puheliikenne siirretään tietoliikenneverkkoon. Uudet palvelut on tarkoitus ottaa käyttöön seuraavan kolmen vuoden aikana. Muutosten toteuttamiseksi on asetettu Puhti-projekti, jonka päällikkönä toimii tietoliikenneasiantuntija Jukka Klaper oikeushallinnon tietotekniikkakeskuksesta ja projektipäällikkö Markku Salo Elisa Oyj:stä.

Työryhmä ehdottaa, että kuluttajariitalautakunta otetaan huomioon Puhti-projektissa yhtenä oikeusministeriön virastona. Yhdyshenkilönä toimii oikeusministeriössä tietoliikenneasiantuntija Jukka Klaper ja kuluttajariitalautakunnassa tarkastaja Anneli Saarela.

2.3. Tiedottaminen siirtymävaiheen toimenpiteistä

Työryhmä sekä osa oikeusministeriön virkamiehistä ovat käyneet tutustumassa kuluttajavalituslautakuntaan 12 päivänä toukokuuta 2004, jolloin myös työryhmän työtä on esitelty kuluttajavalituslautakunnan henkilökunnalle. Työryhmän työstä on informoitu myös muuten sen edetessä. Tiedottamisesta ovat huolehtineet Tarja Raiskinen ja Pauli Ståhlberg.

Työryhmä on lisäksi pitänyt yhteisen kokouksen henkilökunnan kanssa koskien hallituksen esityksen sisältöä 18 päivänä kesäkuuta.

Työryhmä ehdottaa, että tässä mietinnössä ehdotettujen toimenpiteiden etenemisestä tiedotetaan lautakunnan henkilökunnalle työn kuluessa. Tiedottamisesta kuluttajavalituslautakunnalle huolehtii oikeusministeriön oikeushallinto-osasto.

3. KULUTTAJARIITALAUTAKUNNAN RESURSSIT

Kuluttajavalituslautakunnassa toimii vuonna 2004 yhteensä 29 viranhaltijaa. Sen toimintaa johtaa lautakunnan puheenjohtaja, Muuta henkilökuntaa ovat pääsihteeri, joka esittelee asiat täysistunnossa ja toimii puheenjohtajan sijaisena ja avustajana taloushallintotehtävissä sekä nuorempi pääsihteeri, joka avustaa henkilöstöhallinnossa ja esittelee myös yleisen osaston täysistunnossa. Muina esittelijöinä toimii kymmenen ja asioiden valmistelijoina yhdeksän henkilöä. Toimistotehtäviä hoitaa viisi henkilöä. Lisäksi lautakunnassa työskentelee vuosittain kahdesta kolmeen sivutoimista esittelijää sekä opiskelija- ja virkamiesharjoittelijoita.

Kuluttajavalituslautakunnalle saapuvat asiat ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosina. Resurssit eivät kuitenkaan ole lisääntyneet tarvetta vastaavasti, mistä johtuen kuluttajavalitus-

lautakunnan ongelmaksi on muodostunut käsittelyaikojen pituus. Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös apulaisoikeuskansleri.

Työryhmän näkemyksen mukaan nykyisten tehtävien hoitaminen perustuslain edellyttämällä tavalla aiheuttaa palkkakuluihin 200 000 euron lisätarpeen. Lisäksi tehtävien laajenemisesta aiheutuva palkkakulujen lisätarve on 490 000 euroa ja sivutoimisesta jäsenistöstä johtuvien kulujen 30 000 euroa. Edellä esitetyn perusteella kuluttajavalituslautakunnan lisärahoitustarve vuositasolla on siten yhteensä noin 720 000 euroa. Vuoden 2005 budjetissa lisärahoitustarve on 240 000 euroa ilman kalusteiden ja laitteiden hankintamenoja.

Resurssitarvetta on selvitetty tarkemmin työryhmän laatimassa muistiossa, joka on tämän mietinnön liitteenä sekä lakiehdotuksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa osassa.

4. KULUTTAJARIITALAUTAKUNTA KOSKEVA SÄÄNTELY

Työryhmä on laatinut ehdotuksen hallituksen esitykseksi kuluttajariitalautakunnasta annettavaksi laiksi sekä sitä koskevaksi asetukseksi, jotka ovat tämän mietinnön liitteenä.

Ehdotuksen lähtökohtana on, että lautakunnan toimivalta laajenisi, mikä edellyttää lautakunnan resurssien lisäämistä. Tästä syystä ehdotetaan muun muassa varapuheenjohtajan viran perustamista. Jos valtion talousarviossa ei voida osoittaa oikeusministeriölle edellä mainittua tarvittavaa lisärahoitusta, toimivaltaa ei työryhmän näkemyksen mukaan voida myöskään laajentaa. Kuluttajavalituslautakuntaa koskevaa lainsäädäntöä tulisi kuitenkin uudistaa muilta osin työryhmän esittämällä tavalla siinäkin tapauksessa, että toimivallan laajentamisesta luovuttaisiin. Muutokset olisivat tarpeen lautakunnan toiminnan tehostamiseksi. Muutosten olisi syytä tulla voimaan samaan aikaan kuin siirto oikeusministeriön hallinnonalalle tapahtuu.

Ehdotuksen valmistelun yhteydessä on lisäksi tullut esille kysymys siitä tulisiko kuluttajariitalautakunnalla olla toimivalta antaa ratkaisusuositus kuluttajaryhmän ja elinkeinonharjoittajan välisiin erimielisyyksiin. Työryhmä ei ehdota asian sisällyttämistä lakiehdotukseen, koska se ei kuulu työryhmän toimeksiantoon. Olisi kuitenkin toivottavaa, että oikeusministeriön 24 päivänä maaliskuuta 2003 asettama ryhmäkanteen selvitystyöryhmä pohtisi tätä mahdollisuutta ja ottaisi huomioon tämän mietinnön liitteenä olevassa muistiossa esitetyt seikat.

Liite 1**MUISTIO**

26.5.2004

Tietohallintoyksikkö
Riitta Marttila

TIETOTEKNISEET TOIMENPITEET KULUTTAJAVALITUSLAUTAKUNNAN SIIRTYESSÄ OM:N HALLINNONALALLE**Taustaa**

Kuluttajavalituslautakunta siirtyy KTM:n hallinnonalalta OM:n hallinnonalalle oikeusapusektorille 1.9.2005.

Kuluttajavalituslautakunnassa on tänä keväänä meneillään kaksi merkittävää kehittämishanketta:

1. Käyttöjärjestelmämuutos Windows XP:ksi ja
2. vanhan diaarin korvaaminen uudella asianhallintajärjestelmällä.

Kehittämishankkeet noudattelevat samoja linjoja kuin OM:ssä toteutettavat/toteutetut hankkeet. OM:llä on tavoitteena vaihtaa virastojen työasemien käyttöjärjestelmä XP:ksi vuonna 2005. Myös vanhat merkkipohjaiset diaarijärjestelmät on korvattu uusilla asianhallintajärjestelmillä lähes kaikilla OM:n sektoreilla.

Kuluttajavalituslautakunnan työasemakanta on hyvä, 28:sta työasemasta on 12 uusittu vuonna 2004 ja heikompi tasoisia mikroja on vain seitsemän kappaletta (hankintavuosi 1998 – 2000). XP-hankkeen yhteydessä uusittanee lisää laitteita käyttöjärjestelmävaatimusten vuoksi.

Viraston vaihtaessa hallinnonala ei merkittäviä kehittämisinvestointeja ole tarpeen tehdä. Tietohallinnon vastuualueen ehdotus on, että virasto siirretään vähitellen OM:n atk-infran piiriin toteuttaen ensin sellaisia muutoksia, joista on eniten toiminnallista hyötyä ja joiden odotetaan laskevan viraston nykyistä atk-kustannustasoa.

Etenemissuunnitelma

Toimenpiteet ja vastuuhenkilöt tietohallinnon vastuualueella:

1. Virasto liitetään OM:n tietoliikenneverkkoon. Toimenpide on edellytys OM:n verkon palvelujen saamiseksi. Samassa yhteydessä otetaan käyttöön McAfee virustorjuntaohjelma. Vastuuhenkilöt: Jukka Klaper (tietoliikenne), Jens Kris-

- tiansen (virustorjunta). Tietoliikenneyhteys on tavoitteena korvata heti 1.9.2005 tai sopimuksen mukaan.
2. Oikeushallinto-osaston kentällä käytetään sähköpostina Lotus Notesia. Yhteiseen sähköpostijärjestelmään siirtyminen on etu, koska samalla saadaan käyttöön muutkin Notesin intranetin palvelut, ilmoitustaulut ja esim. keskitetty laiterasteri. Viraston sähköpostiosoiteisto muodostuu OM:n standardin mukaiseksi ja saadaan mukaan osoitekirjaan. Notesin käyttöönotto edellyttää työasema-asennuksia ja koulutusta. Vastuuhenkilö: Tarja Saari.
  3. OM:ssä ollaan parhaillaan mallintamassa XP-työasemaa. Selvitetään ensi vuoden aikana, poikkeavatko OM:n ja kuluttajavalituslautakunnan XP-kokoonpanot toisistaan. Virasto on hankkinut toimistojärjestelmäksi Office 2003:n. OM:llä ei tällä hetkellä ole tukea näin uudelle versiolle, mutta ei liene silti syytä tehdä muutoksia, koska lisenssihankinta on tehty. Selainversio IE 5.5 voidaan päivittää OM:n käyttämälle tasolle 6.0. Vastuuhenkilö: Erkki Saukkonen.
  4. Uuden asianhallintasovelluksen osalta selvitetään, onko se selainpohjainen ja mihin keskitettyyn palveluun järjestelmä kannattaa liittää. Esim. Fujitsulla on tarvittava palvelin. Vastuuhenkilö: Erkki Saukkonen.
  5. Laitteet liitetään keskitettyyn huoltosopimukseen. Vastuuhenkilö: Raija Sampo.
  6. Tukipalveluiden osalta tutkitaan, millä aikataululla virasto voidaan ottaa mukaan keskitettyyn tukipalveluun. Raimo Mäenpää osoittaa tietotekniikkakeskuksen tuesta henkilön, joka lähtee tutustumaan virastoon.
  7. Virastolla on tällä hetkellä omat kotisivut, joiden sisällön tuottaminen kuuluu jatkossakin viraston tehtäviin. Internet- ja intranet –palvelujen kehittämisestä tehdään ehdotus. Vastuuhenkilö: Teija Inkilä.

Etenemislistan kohdat 1 ja 2 ovat toimenpiteitä, jotka kannattaa tehdä heti viraston siirryttyä OM:n hallinnonalalle. Muista kohdista ja niiden priorisoinnista ja aikataulusta sovitaan kuluttajavalituslautakunnan kanssa, kun tarvittavat perusselvitykset on tehty.

Muutosten koordinoijana toimii Erkki Saukkonen tietotekniikkakeskuksesta

Kustannukset

Kuluttajavalituslautakunnan nykyiset vuosittaiset atk-kustannukset ovat noin 60 000 euroa. Kustannukset laskevat jonkin verran, kun virasto tulee mukaan OM:n yhteiseen infraan. Vaikutukset näkyvät mm. tietoliikennekustannuksissa. Myös keskitetyn tuen ansiosta kustannusten odotetaan vähenevän. Tällä hetkellä kaikki atk-työ, esim. ongelmaselvitys, ostetaan ulkopuolisilta toimittajilta.

Liite 2**MUISTIO**

6.2.2004

OM 33/41/2003
OMO 35:00/2003

Kuluttajavalituslautakunnan siirtoa valmisteleva työryhmä

KULUTTAJAVALITUSLAUTAKUNNAN RESURSSIT

Kuluttajavalituslautakunta on kauppa- ja teollisuusministeriön alainen virasto, joka siirretään Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan oikeusministeriön hallinnonalalle. Oikeusministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan lautakunnan siirtoa, joka on suunniteltu tapahtuvaksi 1.9.2005.

Työryhmän yhtenä tehtävänä on arvioida kuluttajavalituslautakunnan tarvitsemat resurssit. Tässä muistiossa selvitetään talousarvion kehysneuvotteluja varten kuluttajavalituslautakunnan toiminnan edellyttämiä kustannuksia. Tarvetta voimavarojen lisäämiseen on kahdesta syystä. Kuluttajavalituslautakunnan toiminnan perusongelma on vuosia jatkunut asioiden ruuhkautuminen ja kohtuuttoman pitkät käsittelyajat. **Ruuhkautuminen johtuu erityisesti siitä, että lautakunnan tehtäviin lisättiin vuonna 1995 asuntokauppa-asiat lisäämättä kuitenkaan resursseja.** Lautakunnalle on viime vuosina saapunut vuosittain 400-500 uutta asuntokauppavalitusta, ja ne ovat monena vuonna olleet lautakunnan suurin asiaryhmä.

Lisäksi on tarvetta laajentaa kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaa, mikä ei voi tapahtua ilman resurssien lisäämistä.

Nykyisten tehtävien hoitamiseen tarvittavat resurssit

Kuluttajavalituslautakuntaan saapuneet asiat ovat lisääntyneet viime vuosina olennaisesti ja jatkuvasti. Vuonna 1998 saapui valituksia 2782 ja vuonna 2003 määrä oli 3765. Vuosittain päätettyjen asioiden määrä kasvoi samana aikana 2 600 asiasta 3 300 asiaan. Vuonna 2003 päätettyjen asioiden määrä oli poikkeuksellisen suuri. On arvioitu, että lautakunnan nykyinen henkilöstö kykenee kaikkien tehostamistoimien toteuduttua käsittelemään keskimäärin enimmillään 3200 asiaa vuosittain. **Ruuhka kasvaa pian kestävämmäksi, kun käsittelemättä jäävien asioiden määrä kasvaa vuosittain useilla sadoilla.**

Kuluttajavalituslautakunnan keskimääräiset käsittelyajat asioissa, joissa on annettu lautakunnan päätös, ovat viime vuosina olleet seuraavia (kuukausina):

	Yleinen osasto	Asunto-osasto
2000	10	13,5
2001	11	15
2002	9,5	15,5
2003	9,3	16

Noin 30 % kaikista asioista päättyy muulla tavalla kuin lautakunnan päätöksellä, esimerkiksi sovintoon. Nämä asiat mukaan luettuna käsittelyajat vaihtelivat vuonna 2003 asuntoasioissa 6 kuukaudesta 18 kuukauteen ja kuluttaja-asioissa 2 kuukaudesta 12 kuukauteen.

Apulaisoikeuskansleri on kahdesti kiinnittänyt huomiota lautakunnan asioiden ruuhkautumiseen ja käsittelyaikojen pitkittymiseen perusoikeussuojan kannalta. Apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen on päätöksessään 24.11.2000 todennut, ettei tilannetta voida pitää Suomen perustuslain 21 §:n joutuisuussäännöksen mukaisena. Apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka on 24.9.2003 katsonut, ettei tilannetta voida pitää perustuslain 21 § 1 momentin joutuisuussäännöksen kannalta tyydyttävänä ja pitänyt tärkeänä, että kuluttajavalituslautakunnan toimintaedellytysten kehittämisessä päästään mahdollisimman pian perustuslain joutuisuussäännöksen edellyttämälle tasolle.

Tilannetta on pyritty parantamaan monin keinoin. Kauppa- ja teollisuusministeriö teetti vuonna 2001 Hallinnon kehittämiskeskuksesta kuluttajavalituslautakunnan toiminnan arvioinnin. Arvioinnissa esitettyjä sisäisten toimintatapojen muutoksia on toteutettu ja niillä on saatu aikaan myönteisiä tuloksia. Nämä toimet eivät kuitenkaan yksinään riitä perustuslain joutuisuusedellytysten täyttämiseksi. **Tilanteen korjaaminen edellyttää välttämättä lisäresursseja.**

Kuluttajavalituslautakunnassa on vuonna 2004 toiminut 29 virka- tai työsuhteista henkilöä. Vuosina 2002-2004 lisähenkilökuntana on tilapäisjärjestelyjen avulla toiminut työllistämistuella palkattuja, virkamiesharjoittelijoita, siviilipalvelumies ja sivutoimisia esittelijöitä. Näin on saatu lisää noin kaksi henkilötyövuotta (esittelijä ja tarkastaja). Jotta käsittelyajat saataisiin perustuslain edellyttämälle tasolle, tarvitaan edellä mainittujen lisäksi kaksi esittelijää ja yksi tarkastaja. Vakinaisen työvoiman vaje on siten yhteensä 3 esittelijää ja 2 tarkastajaa. Viroista aiheutuvat palkkauskustannukset työnantajamaksuineen ovat noin 200 000 euroa/vuosi.

Tehtävien laajentamistarve

Huoneenvuokra-asioita käsitelleet asunto-oikeudet lakkautettiin vuoden 2003 alusta. Lakkauttamista valmisteltaessa tuotiin eri tahoilta esille tarve harkita uusia keinoja oikeusturvan takaamiseksi asumisasioissa. Muun muassa hallituksen asuntopoliittisessa strategiassa 21.6.2000 ja kuluttaja-asiaain neuvottelukunnan kuluttajapoliittisessa ohjelmassa 2000-2003 kiinnitettiin huomiota tuomioistuimelle vaihtoehtoisten ratkaisumenettelyjen kehittämiseen asumisasioissa.

Edellä mainitusta syistä kauppa- ja teollisuusministeriö asetti ns. kuluttajariitatyöryhmän, jonka tehtävänä oli mm. selvittää, tulisiko kuluttajavalituslautakunnan toimivalta laajentaa huoneenvuokra-asioihin tai olisiko luotava uusi ratkaisuelin asumisturva-asioita varten. Mietinnössään työryhmä katsoi, että asumisturva-asiat tulee saattaa eräin poikkeuksin lautakunnan toimivallan piiriin.

Eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti asunto-oikeuksien lakkauttamista koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä (LaVM 8/2002 vp - HE 31/2001 vp) huomiota siihen, että asuntoasioihin liittyy uudenlaista oikeusturvan tarvetta. Valiokunta viittasi kuluttajariitatyöryhmän tuolloin vielä keskeneräisiin selvityksiin mm. vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä **ja piti välttämättömänä, että asian hoitamiseksi ryhdytään todellisiin ja riittäviin toimenpiteisiin.**

Oikeusministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on valmistella hallituksen esitys kuluttajavalituslautakuntaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta siten, että toimivallan laajennus koskee kuluttajariitatyöryhmän niitä esityksiä, joista työryhmä oli yksimielinen. Hallituksen

esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2004. Toimivalta tulisi laajenemaan 1.9.2005 alkaen huonevuokrasuhteisiin tietyin rajoituksin sekä asumisoikeusasioihin. Lisäksi tehtävät laajenisivat arvopaperisijoittamista koskeviin erimielisyyksiin. Tämä laajennus perustuu osaltaan työryhmän mietintöön ja osaltaan työryhmän työn päätyttyä annettuun direktiiviin 2002/65/EY rahoituspalvelujen etämyynnistä kuluttajille. **Ellei kuluttajavalituslautakunnalle saada lisärahoitusta, tehtävien laajentaminen ei ole mahdollista.**

Toimivallan laajentamisen arvioidaan lisäävän vuosittain saapuvien valitusten määrää 1050-1200 asialla, joista suurin osa on asumisturva-asioita. Arvio perustuu kuluttajariitatyöryhmän tekemään selvitykseen siitä, kuinka paljon eri tahoihin on ollut asumisasiota koskevia yhteydenottoja. Asiamäärä edellyttää noin 7 henkilön (4 esittelijää ja 3 valmistelijaa) lisäämistä. Lisäksi toimivallan laajentaminen edellyttää varapuheenjohtajan viran perustamista. Päätöksiä valmisteleavan henkilöstön lisääminen lisäisi siten kuluja vuositasolla noin 400 000 eurolla.

Esittelijöiden ja valmistelijoiden lisäys edellyttää myös avustavan toimistohenkilöstön lisäämistä kahdella (osastosihteeri ja toimistosihteeri). Lisäksi lautakunta tarvitsee virastomestarin, koska Kuluttajaviraston tuottamat vahtimestaripalvelut lakkaavat. Nämä henkilöt lisäisivät kuluja vuositasolla noin 90 000 eurolla.

Vuoden 2005 talousarviossa tulee lisäksi huomioida henkilöstön määrän lisäämisestä aiheutuvat perustamiskustannukset (mm. kalusteet ja laitteet) ja tarvittavat lisätilat. Uudet tehtävät edellyttävät vielä lautakunnan sivutoimisen jäsenistön lisäämistä. Sivutoimisten puheenjohtajien palkkioista, jäsenten kokouspalkkioista ja matkakuluista aiheutuvat kulut lisääntyisivät vuositasolla noin 30 000 euroa.

Yhteenveto

Nykyisten tehtävien hoitaminen perustuslain edellyttämällä tavalla aiheuttaa palkkakuluihin 200 000 euron lisätarpeen. Tehtävien laajenemisesta aiheutuva palkkakulujen lisätarve on 490 000 euroa ja sivutoimisesta jäsenistöstä johtuvien kulujen 30 000 euroa. Edellä esitetyn perusteella kuluttajavalituslautakunnan lisärahoitustarve vuositasolla on siten yhteensä noin 720 000 euroa.

Vuoden 2005 budjetissa lisärahoitustarve on 240 000 euroa ilman kalusteiden ja laitteiden hankintamenoja.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajariitalautakunnasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajariitalautakunnasta, joka korvaisi voimassa olevan kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain.

Lautakunnan toimivalta ehdotetaan laajennettavaksi niin, että lautakunta voisi käsitellä ja ratkaista asuinhuoneiston vuokrauksesta ja asumisoikeudesta syntyviä erimielisyyksiä. Näissä asioissa lautakunta voisi käsitellä paitsi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan myös kahden yksityishenkilön välisiä riitoja. Vireillepano-oikeus olisi siten sama kuin kuluttajavalituslautakunnalle nykyisin kuuluvissa asuntokauppa-asioissa.

Ehdotuksen mukaan lautakunnan toimivaltaan lisättäisiin myös arvopaperisijoittamista koskevat kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien väliset erimielisyydet eräin poikkeuksin.

Lautakunnan nimen muuttamisen lisäksi ehdotettu laki sisältäisi voimassa olevaan lakiin verrattuna useita muutoksia lautakunnan asettamista, kokoonpanoa, jäsenten kelpoisuutta ja lautakunnan menettelytapoja koskevaan sääntelyyn. Muutosten tarkoituksena on eri tavoin tehostaa lautakunnan toimintaa ja nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Esitys liittyy valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2005 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Kuluttajavalituslautakunta aloitti toimintansa 1 päivänä syyskuuta 1978 samalla, kun uusi kuluttajansuojalainsäädäntö tuli voimaan ja siihen liittyneiden muiden viranomaisten, kuluttaja-asiamiehen, markkinatuomioistuimen ja kunnallisten kuluttajaneuvojien, toiminta käynnistyi. Kuluttajavalituslautakunnan perustamisen tavoitteena oli saada aikaan tuomioistuimelle vaihtoehtoinen, joustavasti ja nopeasti toimiva, asiantuntijapohjainen kuluttajariitojen ratkaisuelin, jonka puoleen kuluttajat voisivat kääntyä vapaamuotoisesti ja kustannuksitta.

Kuluttajavalituslautakunta on sittemmin kehittynyt kuluttajariita-asioiden keskeiseksi valtakunnalliseksi oikeussuojatieksi. Lautakunnan käsittelyyn saatettujen asioiden määrät ovat kasvaneet olennaisesti ja jatkuvasti. Viime vuosina kasvu on ollut erityisen voimakasta. Vuonna 1998 saatettiin vireille 2 782 asiaa, ja vuonna 2003 määrä oli 3 765. Vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä kasvoi samana aikana 2 600:sta 3 300:een. Lautakunnan päätöksen saaminen kestää nykyisin keskimäärin yhden vuoden. Asuntokauppa-asian käsittely lautakunnassa saattaa kestää jopa puolitoista vuotta.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaisesti kuluttajavalituslautakunta siirretään kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle. Siirron ajankohdaksi on ministeriöiden kesken sovittu 1 päivä syyskuuta 2005.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lautakunnan toimivalta ja tehtävät

Kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain (42/1978) 1 §:n mukaan lautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin erimielisyyksiin yksittäisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Lisäksi lautakunnan tehtäviin kuuluu käsitellä eräitä takaus- ja panttaussitoumuksista johtuvia erimielisyyksiä sekä viivästyskorkojen sovittelua koskevia asioita.

Asuntokauppalain (843/1994) säätämisen yhteydessä vuonna 1995 lautakunnan tehtäviin lisättiin asuntokaupoista aiheutuvien erimielisyyksien käsitteleminen. Asuntokauppa-asiat ovat sittemmin nousseet yhdeksi lautakunnan suurimmista ja työläimmistä asiaryhmistä. Lautakunnan toimivalta asuntokauppa-asioissa ulotettiin koskemaan muitakin kuin kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä riitoja, nimittäin yksityishenkilöiden välisiä asuntokauppoja sekä eräitä asuntokauppalaissa vaadittuja vakuuksia koskevia asioita, joissa elinkeinonharjoittajan vastapuolena voi olla myös asunto-osakeyhtiö.

Lautakunnan toimivallan ulkopuolelle on rajattu huoneenvuokrasuhdetta ja asumisoikeutta koskevat asiat sekä pääosa arvopaperikauppaan ja sijoitustoimintaan liittyvistä asioista.

Organisaatio ja jäsenistö

Kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 1 a §:n mukaan lautakunnassa on yleinen osasto ja asuntokauppaosasto. Asiat käsitellään lain 5 §:n mukaan osaston täysistunnossa tai osaston jaostossa. Yleisen osaston jaostoja on nykyisin kymmenen ja asuntokauppaosaston jaostoja kolme. Valtioneuvosto määrää lautakunnan jäsenet ja kullekin varajäsenen eduskunnan vaalikautta vastaavaksi ajaksi. Jäseniä ja varajäseniä on nykyisin yhteensä 130. Lautakunnan puheenjohtaja on vuodesta 1995 alkaen ollut päätoiminen.

Lautakunnassa on oltava kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien edustus. Lautakunnan varapuheenjohtajiksi ja jaostojen puheenjohtajiksi määrättyjen jäsenten on kuitenkin oltava henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etuja. Erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten on oltava tasapuolisesti edustettuina lautakunnassa.

Menettelytavat

Asiassa, joka on kirjallisesti saatettu lautakunnan käsittelyyn, on annettava kirjallinen päätös. Päätös ei ole täytäntöönpanokelpoinen, vaan luonteeltaan ratkaisusuositus. Lautakuntakäsittely ei estä viemästä asiaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Hakijan vastapuolta on pyydettävä vastaamaan hakemukseen. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeen asiassa, joka havaitaan ilmeisen perusteettomaksi. Asian valmistelussa on pyrittävä sovintoon ja tehtävä tarvittaessa sitä edistävä ehdotus.

Täysistunto- ja jaostoratkaisujen lisäksi päätöksiä voidaan tehdä niin sanotussa yksinkertaisessa käsittelyssä. Lautakunnan puheenjohtaja ja sihteeri kumpikin yksin sekä lautakunnan esittelijä yhdessä jaoston puheenjohtajan kanssa voivat ratkaista merkitykseltään vähäisiä asioita sekä asioita, joissa lautakunnan ratkaisukäytäntö on vakiintunut tai lautakunnan kanta samaan riitakysymykseen on selkiytynyt jaoston tai täysistunnon aiemman ratkaisun perusteella.

Jos ennen valituksen saapumista lautakuntaan on kulunut yli kuusi kuukautta siitä, kun kuluttaja on viimeksi ilmoittanut kyseisestä virheestä elinkeinonharjoittajalle, lautakunta ei anna ratkaisusuositusta, ellei siihen ole painavia syitä.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Euroopan unioni

Euroopan unionissa on tehty useita aloitteita ja toteutettu toimenpiteitä tuomioistuimelle vaihtoehtoisten riitojen ratkaisumenettelyjen edistämiseksi.

Vuonna 1998 komissio antoi suosituksen 98/257/EY tuomioistuimen ulkopuolisiin kuluttajariitoja ratkaiseviin elimiin sovellettavista periaatteista. Suositus koskee kuluttajavalituslautakunnan kaltaisia elimiä, jotka ratkaisevat erimielisyyksiä joko suositusluonteisesti tai

sitovasti. Suosituksen periaatteet koskevat ratkaisuelimen riippumattomuutta, menettelyn avoimuutta ja tehokkuutta, osapuolten asemaa ja oikeuksia sekä ratkaisujen laillisuutta.

Vuonna 2001 komissio antoi suosituksen 2001/310/EY kuluttajariitojen sovitteluun osallistuvia tuomioistuimen ulkopuolisia elimiä koskevista periaatteista. Tämä suositus koskee menettelyjä, joilla osapuolten näkemyksiä pyritään lähentämään ja saamaan heidät sopimaan ratkaisusta.

Rajat ylittävien kuluttajariitojen käsittelyä helpottamaan on komission aloitteesta käynnistetty kaksi ratkaisuelinten verkostoa: toimialtaan yleinen EEJ-NET (European Extra-Judicial Network) ja rahoitusalan FIN-NET (Financial Services Complaints Network). Kuluttajavalituslautakunta kuuluu kumpaankin verkostoon.

Viime vuosina annetuissa yhteisön kuluttajansuojasäädöksissä on säännöllisesti asetettu jäsenvaltioille velvollisuus edistää kuluttajariita-asioiden ratkaisemista tuomioistuinten ulkopuolisissa valitus- ja oikeussuojamenettelyissä.

Kuluttajariita-asioita käsittelevät toimielimet muissa pohjoismaissa

Ruotsissa kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä erimielisyyksiä käsittelee lakisääteinen toimielin, Allmänna reklamationsnämnden (ARN). Lautakunnan toimiala on suppeampi kuin Suomen kuluttajavalituslautakunnan toimiala; ARN ei käsittele esimerkiksi kiinteistön kauppaa eikä terveydenhoitopalveluja. ARN:n ratkaisut ovat suosituksia, käsittely perustuu kirjalliseen aineistoon ja sen menettelytavat ovat muutenkin pitkälti samanlaisia kuin Suomen kuluttajavalituslautakunnassa.

Vuodesta 1991 ARN on voinut käsitellä ryhmäkanteeseen rinnastettavia, kuluttajaryhmän ja elinkeinonharjoittajan välisiä asioita. Ryhmävalituksen voi ensisijaisesti panna vireille kuluttaja-asiamies ja toissijaisesti myös kuluttajien tai palkansaajien yhteenliittymä. Kuluttajien ei tarvitse erityisesti liittyä ryhmään, vaan annettava ratkaisusuositus kattaa kaikki ne kuluttajat, jotka voisivat esittää olennaisesti samoin perustein vaatimuksen kyseistä elinkeinonharjoittajaa kohtaan.

Norjan kuluttajaneuvostolla (Forbrukerrådet) on jokaisessa maakunnassa kuluttajatoimisto, joka sovittelee erimielisyyksiä ja voi antaa niihin myös ratkaisusuosituksia. Käsittely on pääasiassa kirjallista, mutta suullistakin menettelyä voidaan käyttää. Sekä kuluttajat että elinkeinonharjoittajat voivat saattaa tietyt kuluttajaneuvostossa käsitellyt asiat määräajassa valtakunnallisen toimielimen Forbrukertvistutvalgetin (FTU) käsiteläviksi. FTU:n päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi, jollei asiaa viedä tuomioistuimeen neljän viikon kuluessa päätöksen antamisesta. FTU ei käsittele kiinteistön kauppaa koskevia asioita.

Norjassa on myös yksityisiä ratkaisuelimiä, joiden toiminnalle Forbrukerrådet voi antaa ohjeita. Yksityisiä ratkaisuelimiä on muun muassa asuntokauppaa ja kiinteistönvälitystä varten.

Tanskassa kuluttajariita-asioita käsitellään lakisääteisessä kuluttajavalituslautakunnassa (Forbrugerklagenævnet). Käsittely on kirjallista ja ratkaisut suosituksia. Käsitelystä peritään maksu, joka palautetaan kuluttajalle, jos ratkaisu on hänelle myönteinen. Myös Tanskan lautakunnan toimiala on suppeampi kuin Suomen kuluttajavalituslautakunnan. Sille

eivät kuulu esimerkiksi kiinteään omaisuuteen, rakentamiseen eivätkä kiinteistönvälitykseen liittyvät asiat. Näillä aloilla Tanskassa toimii yksityisiä ratkaisuelimiä.

2.3. Nykytilan arviointi

Kuluttajavalituslautakunnan toiminta

Lautakunnan toiminnan keskeisenä epäkohtana on koko sen toiminta-ajan ollut asioiden ruuhkautuminen ja käsittelyaikojen kohtuuton pitkittyminen. Tähän on pääsyyinä se, ettei lautakunnalla oikeastaan koskaan ole ollut asioiden määrään nähden riittävästi henkilökuntaa. Tilannetta pahensi olennaisesti se, että asuntokauppa-asiat lisättiin vuonna 1995 lautakunnan tehtäviin lisäämättä lainkaan lautakunnan voimavaroja.

Apulaisoikeuskansleri on jo kahdesti, vuosina 2000 ja 2003, ottanut kantaa lautakunnan käsittelyaikoihin perustuslain 21 §:n joutuisuussäännöksen kannalta. Apulaisoikeuskansleri on katsonut, ettei tilannetta voida pitää tyydyttävänä, ja on pitänyt tärkeänä, että kuluttajavalituslautakunnan toimintaedellytysten kehittämisessä päästään mahdollisimman pian perustuslain joutuisuussäännöksen edellyttämälle tasolle.

Kauppa- ja teollisuusministeriö teetti vuonna 2001 Hallinnon kehittämiskeskuksella kuluttajavalituslautakunnan toiminnan arvioinnin (Kuluttajavalituslautakunnan arviointiraportti, kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksia ja raportteja 26/2001). Arvioinnin mukaan lautakunta on ruuhkasta huolimatta kyennyt varsin hyvin säilyttämään toimintakykynsä, mikä lienee suurelta osin osaavan henkilöstön ansiota. Lautakunnan ratkaisujen laatutaso on päätösten noudattamisasteella mitattuna pystytty varsin hyvin pitämään. Kiireessä ei kuitenkaan ole voitu riittävästi suunnitella, ohjata tai kehittää työtapoja.

Raportin kehittämisehdotukset koskevat toiminnan ohjausta, johtamisjärjestelmää, henkilöstövoimavarojen hallintaa ja käsittelyprosessia. Raportissa pidetään välttämättömänä, että jaostokäsittelyn vaihtoehtoja kehitetään nykyistä toimivimmiksi ja nopeammiksi. Tämä edellyttää uudistuksia myös säädöstatasolla.

Oikeussuojan tarve huoneenvuokrasuhdetta ja asumisoikeutta koskevissa asioissa

Huoneenvuokra-asioita käsitelleet asunto-oikeudet lakkautettiin vuoden 2003 alusta. Lakkauttamista valmisteltaessa tuotiin eri taholta esille tarve harkita uusia keinoja oikeusturvan takaamiseksi asumisasioiden osalta. Myös eduskunnan lakivaliokunta kiinnitti asunto-oikeuksien lakkauttamista koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan mietinnössä (LaVM 8/2002 vp. – HE 31/2001 vp.) huomiota siihen, että asuntoasioihin liittyy uudenlaista oikeusturvan tarvetta. Valiokunta viittasi selvityksiin vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä ja piti välttämättömänä, että asian hoitamiseksi ryhdytään todellisiin ja riittäviin toimenpiteisiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriön 24 päivänä tammikuuta 2001 asettama työryhmä selvitti asumisasioiden piilevää oikeussuojan tarvetta kyselyllä, joka osoitettiin neuvontaa asumisasioiden osalta antaville viranomaisille ja järjestöille. Kysely kattoi huoneenvuokra-asiat, asumisoikeuteen liittyvät asiat sekä asunto-osakeyhtiön ja osakkaan väliset asiat. Työryhmä jul-

kaisi selvityksensä tulokset ja kannanottonsa väliraportissaan (Asumisturvatyöryhmän väliraportti, kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 7/2001).

Työryhmä katsoi selvityksensä osoittavan, että on olemassa tarve parantaa oikeusturvaa asumiseen liittyvissä ristiriitatilanteissa ja että tuomioistuinmenettelyn ulkopuolelle tarvitaan asumisturva-asioiden valtakunnallinen ratkaisumenettely.

Oikeussuojan tarve sijoitusasioissa

Loppumietinnössään työryhmä selvitti muun muassa arvopaperisijoittamiseen ja sijoittajansuojaan liittyviä kysymyksiä (Kuluttajariitatyöryhmän loppumietintö, kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 12/2002). Työryhmä katsoi, että myös arvopaperisijoittamisen osalta on olemassa tarve piensijoittamista harjoittavan kuluttajan oikeusturvan varmistamiseen, joskin tarve on selvästi pienempi kuin asumisasioissa.

Arvopaperinvälittäjien yhdistys, Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Sijoitusrahastoyhdistys, Osakesäästäjien Keskusliitto ja Rahoitustarkastus sopivat vuonna 2001 arvopaperilautakunnan perustamisesta. Lautakunta antaa ratkaisusuosituksia yksittäisen sijoittajan ja sijoituspalveluyrityksen tai rahastoyhtiön välisiin erimielisyyksiin. Lautakunnan toiminta täyttää 2.2. jaksossa mainitun komission suosituksen 98/257/EY periaatteet, ja lautakunta osallistuu rahoitusalan riidanratkaisuelinten eurooppalaisen verkoston (FIN-NET) toimintaan.

Arvopaperilautakunnan perustaminen on parantanut kuluttajan asemassa olevien sijoittajien oikeussuojaa. Vaikka sijoittamisesta syntyvät erimielisyydet ohjautunevat vastaisuudessaakin suurelta osin arvopaperilautakuntaan, voidaan silti pitää perusteltuna, että sijoittamista koskevat asiat voitaisiin saattaa myös lakisääteisen toimielimen käsiteltäviksi. Ratkaisu olisi tällöin sama kuin vakuutuksia koskevissa asioissa, joita kuluttajavalituslautakunnan ohella käsittelee myös Kuluttajaviraston ja Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry:n väliseen sopimukseen perustuva vakuutuslautakunta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Yleistä

Esityksen tavoitteena on kansalaisten oikeusturvan tehostaminen lisäämällä mahdollisuuksia saada kuluttajariita-asioiden ratkaisu tuomioistuimelle vaihtoehtoisessa lautakuntamenettelyssä sekä parantamalla lautakuntamenettelyn toimintaedellytyksiä. Tarkoituksena on varmistaa asianosaisten lakiin perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien toteutuminen suhteellisen kevyin järjestelyin ja kohtuullisin kustannuksin sekä yhteiskunnalle että asianosaisille.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajariitalautakunnasta, joka korvaisi nykyisen kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain. Samalla uudistettaisiin kokonaan myös alemmanasteiset lautakuntaa koskevat säädökset ja määräykset: asetus kuluttajavalituslautakunnasta (533/1978) ja lautakunnan työjärjestys. Keskeiset uudistukset koskevat lautakunnan toimivallan laajentamista. Lisäksi ehdotetaan useita muutoksia lautakunnan asettamista, kokoonpanoa ja menettelytapoja koskevaan sääntelyyn.

Kuluttajavalituslautakunnan nimi muutettaisiin kuluttajariitalautakunnaksi. Lautakunnassa käsiteltävät asiat ovat yksityisoikeudellisia riita-asioita, joita käsitellään myös tuomioistuimissa. Ehdotettu nimi, kuluttajariitalautakunta, kuvaisi nykyistä nimeä paremmin käsiteltävien asioiden luonnetta.

3.2. Toimivalta

Lautakunnan toimivaltaa ehdotetaan laajennettavaksi niin, että se kattaisi eräin rajoituksin asuinhuoneistojen vuokrausta koskevat asiat ja lisäksi asumisoikeutta koskevat asiat. Laajennuksen tarkoituksena on korjata 2.3. jaksossa mainitussa asumisturvatyöryhmän väliraportissa selvitettyjä puutteita oikeussuojan saatavuudessa. Asuinhuoneiston vuokrausta koskevan erimielisyyden voisi saattaa vireille paitsi kuluttajan asemassa oleva vuokralainen myös sellainen vuokranantaja, joka on yksityishenkilö. Asumisoikeuden luovuttamista koskevissa asioissa vireillepano-oikeus olisi vastaavasti sekä luovuttajana olevalla yksityishenkilöllä että kuluttajan asemassa olevalla luovutuksensaajalla. Ehdotukset vastaavat asuntokauppa-asioissa voimassa olevaa vireillepano-oikeutta.

Lautakunnan toimivallan ulkopuolelle jäisivät ehdotuksen mukaan ne asuinhuoneistojen vuokrausta koskevat asiat, jotka asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) mukaan on saatettava lyhyessä määräajassa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Nämä asiat ovat myös luonteeltaan sellaisia, että niihin tarvitaan nopeasti täytäntöönpanokelpoinen ratkaisu. Näistä syistä ne eivät sovellu lautakuntakäsittelyyn.

Edellä 2.3. jaksossa esitetyistä syistä lautakunnan toimivalta laajennettaisiin myös sijoitustoimintaan liittyviin kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin erimielisyyksiin. Toimivaltaan eivät kuitenkaan kuuluisi arvopaperimarkkina- (495/1989) tarkoitettujen arvopaperin liikkeeseenlaskijan tai julkisen ostotarjouksen tekijän taikka lunastusvelvollisen osakkeenomistajan menettelyä koskevat asiat. Näille asioille on ominaista, että riidan aiheena oleva menettely kohdistuu samalla tavalla lukuisiin sijoittajiin, joiden joukossa on sekä kuluttajia että ammattimaisia sijoittajia. Ei ole pidetty perusteltuna, että näitä erimielisyyksiä käsiteltäisiin eri elimissä sijoittajan luonteesta riippuen. Lisäksi tällaiset asiat ovat usein hyvin laajoja ja edellyttävät käytännössä asiantuntijaselvityksiä ja todistajien kuulemista. Niihin voi liittyä myös rikosoikeudellisesti rangaistavia tekoja. Näistä syistä ne eivät sovellu lautakuntakäsittelyyn.

3.3. Lautakunnan asettaminen, kokoonpano ja menettelytavat

Lautakunnan toiminnan tehostamiseksi ehdotetaan muutoksia lautakunnan asettamiseen, kokoonpanoon, jäsenten kelpoisuuteen ja menettelytapoihin. Lautakunnan organisaatiosta ei enää säädettäisi lailla, jotta organisaation muutoksia voitaisiin tarvittaessa toteuttaa joustavasti ja nopeasti. Laissa olisivat vain asioiden ratkaisukokoonpanoja koskevat tarpeelliset säännökset. Asiat ratkaistaisiin edelleen ensisijaisesti asiaryhmittäisissä jaostoissa. Jaostojako on käytännössä osoittautunut toimivaksi, ja sillä on voitu varmistaa myös käsiteltävien asioiden edellyttämä asiantuntemus. Myös täysistunnolle voitaisiin ehdotuksen mukaan vahvistaa asiaryhmittäin useampia ratkaisukokoonpanoja.

Lautakunnan jäsenet määräisi valtioneuvoston sijasta oikeusministeriö. Jäsenet määrättäisiin käsiteltävien asioiden oikeudellisen ja muun laadun perusteella siten, että täysistun-

noissa ja jaostoissa on edustettuina oikeudellisiin kysymyksiin, kuluttajansuojaan ja elinkeinoelämään perehtyneitä jäseniä. Jaostoissa olisi lisäksi oltava niissä käsiteltävien kulu-
tushyödykkeiden tuntemusta. Ehdotuksessa luovuttaisiin nykyisen lain vaatimuksesta, jonka mukaan erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten on oltava tasapuolisesti edustettuina lautakunnassa. Samalla luovuttaisiin lautakunnan toimikauden kytkemisestä eduskunnan vaalikauteen.

Myös lautakunnan menettelytapoja koskevia säännöksiä uudistettaisiin. Lautakunnalle annettaisiin oikeus jättää käsittelemättä asioita, joiden lautakuntakäsittelyä ei ehdotetussa laissa tarkemmin säädetyin perustein voida pitää tarkoituksenmukaisena. Nykyisen yksinkertaisen käsittelyn käyttömahdollisuuksia laajennettaisiin antamalla myös esittelijän tehtävissä toimiville lautakunnan virkamiehille ratkaisuvalltaa yksinkertaisissa ja selvissä asioissa. Hallintolain (434/2003) säännösten soveltamista lautakunnan toimintaan selkeytettäisiin lisäämällä lautakuntaa koskevaan lakiin erityissäännöksiä, joita sovellettaisiin sellaisten hallintolain säännösten sijasta, jotka eivät hyvin sovellu lautakunnan toimintaan yksityisoikeudellisten riitojen ratkaisijana.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset sekä organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Lautakunnan toimivallan laajentaminen huoneenvuokrasuhteita, asumisoikeutta ja sijoitus-
toimintaa koskeviin asioihin lisäisi lautakuntakäsittelyyn vuosittain saatettavien asioiden määrää arviolta 1050 asiolla. Näistä valtaosa, arvion mukaan 780, koskisi huoneenvuokra-
asioita, noin 120 koskisi asumisoikeutta ja noin 150 sijoittamiseen liittyviä asioita. Arviot perustuvat 2.3. jaksossa mainitun, kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän selvityksiin.

Uusien asioiden hoitamiseksi lautakunta tarvitsee neljä esittelijää ja kolme valmistelijaa. Toimivallan laajentuminen ja asiamäärän kasvu edellyttää lisäksi päätoimisen varapuheenjohtajan viran perustamista. Näistä henkilöistä aiheutuu vuositasolla kuluja noin 400 000 euroa.

Esittelijöiden ja valmistelijoiden lisäys edellyttää myös avustavan henkilökunnan lisäämistä kahdella (osastosihteeri ja toimistosihteeri). Lisäksi lautakunta tarvitsee virastomestarin, koska Kuluttajaviraston tuottamat virastopalvelut lakkaavat hallinnonalan vaihtuessa. Nämä henkilöt lisäävät kuluja vuositasolla noin 90 000 eurolla.

Uusien tehtävien takia tarvitaan lautakuntaan uusia sivutoimisia jäseniä. Sivutoimisten puheenjohtajien palkkioihin, jäsenten kokouspalkkioihin ja matkakuluihin tarvittava lisäys on vuositasolla noin 30 000 euroa.

Edellä esitetyn perusteella lautakunnan lisärahoitustarve on vuositasolla yhteensä 520 000 euroa. Vuoden 2005 talousarviossa lisärahoitustarve on 173 000 euroa ilman kalusteiden ja laitteiden hankintamenoja.

4.2. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esitys parantaa sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa lisäämällä mahdollisuuksia saada riita-asiaan ratkaisu tuomioistuinmenettelyä yksinkertaisemmassa lautakuntakäsittelyssä ilman kustannuksia tai vain vähäisin kustannuksin. Oikeusturva tehostui etenkin kansalaisten keskeiseen perustarpeeseen, asumiseen, liittyvissä asioissa.

5. Asian valmistelu

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 24 päivänä tammikuuta 2001 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tarvetta laajentaa kuluttajavalituslautakunnan toimialaa tai luoda uusia vastaavatyyppejä riitojen ratkaisumenettelyjä ottaen huomioon myös tuomioistuinmenettelyjä koskevat kehittämishankkeet.

Työnsä ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tuli selvittää, tulisiko kuluttajavalituslautakunnan toimivalta laajentaa huoneenvuokrasuhteista johtuviin riita-asioihin tai olisiko luotava uusi ratkaisuelin, joka mahdollisesti käsitelisi muitakin asumisturva-asioita, kuten asuntokauppa sekä kiinteistöjen ja vuokrahuoneistojen välitystä.

Työryhmä, joka ensimmäisessä vaiheessa käytti nimeä asumisturvatyöryhmä, jätti väliraporttinsa kauppa- ja teollisuusministeriölle kesäkuussa 2001. Työryhmä katsoi, että tuomioistuinmenettelyn ulkopuolelle tarvitaan asumisturva-asioiden valtakunnallinen ratkaisumenettely. Työryhmän ehdotus koski kaikkia asumismuotoja.

Työnsä toisessa vaiheessa työryhmän tehtävänä oli selvittää, ovatko kuluttajavalituslautakunnan toimivallan rajoitukset arvopaperisijoittamista koskevissa asioissa yhä perusteltuja, tulisiko asunto-osakeyhtiön ja osakkaan välisiä erimielisyyksiä käsitellä tuomioistuimen ulkopuolella esimerkiksi kuluttajavalituslautakunnassa sekä tulisiko ja millä tavalla muuttaa kuluttajavalituslautakunnan kokoonpanoa sekä jäsenten nimittämistä ja kelpoisuutta koskevia säännöksiä sekä säännöksiä, jotka koskevat asioiden käsittelyä lautakunnassa ja lautakunnan käytännön menettelyjä.

Työryhmä käytti toisessa vaiheessa nimeä kuluttajariitatyöryhmä ja jätti loppumietintönsä kauppa- ja teollisuusministeriölle kesäkuussa 2002. Työryhmä ei kannattanut uuden ratkaisuelimen perustamista, vaan katsoi, että asumisturva-asioita samoin kuin arvopaperisijoittamista koskevat riidat tulee saattaa eräin poikkeuksin kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan. Samalla työryhmä ehdotti lautakunnan nimen muuttamista kuluttajariitalautakunnaksi ja lautakuntaa koskevan lain uudistamista kokonaan. Työryhmän enemmistö ehdotti myös asunto-osakeyhtiön ja osakkaan välisten riitojen saattamista lautakunnan toimivaltaan.

Loppuraportista pyydettiin lausunto yhteensä 23:lta viranomaiselta ja yhteisöltä. Lausunnoissa esitettiin eriäviä näkemyksiä lähinnä lautakunnan toimivallan laajentamista koskevista ehdotuksista, joihin osa lausunnonantajista suhtautui eri syistä kielteisesti tai varauksellisesti. Muuten työryhmän ehdotuksia kannatettiin laajalti. Lausunnoista on laadittu kauppa- ja teollisuusministeriössä tiivistelmä.

Oikeusministeriö asetti joulukuun 5 päivänä 2003 työryhmän valmistelemaan kuluttajavalituslautakunnan siirtämistä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministe-

riön hallinnonalalle. Työryhmään kuului oikeusministeriön, kauppaja teollisuusministeriön ja kuluttajavalituslautakunnan virkamiehiä. Työryhmän eräänä tehtävänä oli valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi lautakuntaa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Valmistelun pohjana oli kuluttajariitatyöryhmän loppumietintö siltä osin kuin ehdotukset olivat yksimieliset sekä mietinnöstä annetut lausunnot. Esitys perustuu tämän työryhmän valmistelutyöhön.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2005 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Oikeusministeriössä valmistellaan asuntokauppalainsäädännön uudistamista. Uudistukseen sisältyisi muun muassa täsmennyksiä ja täydennyksiä kuluttajavalituslautakunnan toimivaltaan ja tehtäviin asuntokauppaan liittyvissä erimielisyyksissä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2004. Jos asuntokauppalainsäädännön muuttamista koskeva hallituksen esitys hyväksytään eduskunnassa ennen tämän esityksen hyväksymistä, tämän esityksen lakiehdotuksen 1 §:ää on muutettava.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Lautakunnan tarkoitus ja toimivalta.* Pykälän 1 momentissa todetaan lautakunnan tarkoitus ja luonne. Momentin mukaan kuluttajariitalautakunta on riippumaton ja puolueeton kuluttajariita-asioita käsittelevä oikeussuojaelin.

Pykälän 2 momentissa säädetään lautakunnan tehtävistä ja toimivallasta. Lautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin momentin 1-6 kohdassa luetelluissa yksityisoikeudellisissa riita-asioissa.

Momentin 1 kohta vastaa kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain, jäljempänä voimassa oleva laki, 1 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Kohdan mukaan lautakunta antaa ratkaisusuosituksia elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi. Elinkeinonharjoittajalla, kuluttajalla ja kulutushyödykkeellä tarkoitetaan kohdassa samaa kuin kuluttajansuojalaissa (38/1978).

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §:n mukaan luonnollista henkilöä tai yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittavaksi. Kuluttajana pidetään kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:ssä luonnollista henkilöä, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan kuluttajansuojalain 1 luvun 3 §:n mukaan tavaroita, palveluksia sekä muita hyödykkeitä ja etuuksia, joita tarjotaan luonnollisille henkilöille tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrin hankkivat yksityistä talouttaan varten. Kulutushyödykkeen käsitteellä on kuluttajansuojalaissa merkittävästi laajempi sisältö kuin yleiskielessä, sillä se kattaa muun muassa arvopaperit ja kiinteistöt. Käsitteen kannalta ratkaisevaa merkitystä ei olekaan sillä, minkälainen hyödyke tai etuus on kysymyksessä, vaan sillä, mille kohderyhmälle hyödykkeitä tai etuuksia tarjotaan.

Vaikka momentin 1 kohta sanamuodoltaan vastaa voimassa olevan lakia, se tulee käytännössä sovellettavaksi uusiin asiaryhmiin ja merkitsee siten lautakunnan toimivallan laajentamista. Tämä johtuu siitä, ettei pykälässä ole vastaavia toimivallan rajoituksia kuin voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentissa.

Uusia kohdan piiriin kuuluvia asioita ovat ensinnäkin arvopapereiden hankintaan ja luovutukseen liittyvät asiat. Kohdassa tarkoitettuja kulutushyödykkeitä ovat paitsi arvopaperimarkkina-alaissa määritellyt arvopaperit ja johdannaisopimukset, myös muut arvopaperit. Lautakunnan toimivallan piiriin kuuluvat siten muun muassa sijoituspalveluyrityksistä annetun lain (579/1996) mukaisten sijoituspalveluyritysten, luottolaitosten, arvopaperinvälittäjien, omaisuudenhoitajien sekä sijoitusneuvojen menettelyä koskevat asiat. Eräät arvopaperiasiat on kuitenkin pykälän 3 momentin 2 kohdassa rajattu lautakunnan toimivallan ulkopuolelle.

Lisäksi lautakunnan toimivaltaan tulevat kohdan perusteella kuulumaan asumisoikeustalon omistajan ja asumisoikeuden haltijan väliset asumisoikeussopimusta koskevat asiat. Voimassa olevasta laista poiketen kohta kattaisi myös muiden kuin asuinkiinteistöjen hankintaan liittyvät elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan väliset erimielisyydet.

Momentin 2 kohta vastaa asuntokauppojen osalta voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Vaikka säännöksen sanamuotoa on lyhennetty ja yksinkertaistettu, tarkoituksena on, että lautakunnan toimivaltaan kuuluisivat, kuten nykyisinkin, asuntojen hankintaan liittyvät asiat kattavasti. Tehdyistä kaupoista aiheutuvien erimielisyyksien lisäksi kysymykseen tulevat myös myynti- tai ostotarjouksesta taikka käsirahasopimuksesta johtuvat riidat.

Kohdassa ei ole rajoitettu niitä tahoja, joita vastaan kuluttajaostaja tai yksityishenkilömyyjä voivat asuntokauppaan liittyvän vaatimuksensa esittää. Ostajan tai myyjän vastapuolena lautakunnassa voi siten olla myös isännöitsijätoimisto tai asunto-osakeyhtiö. Tarve saattaa asia vireille näitä tahoja vastaan koskee tyypillisesti tilanteita, joissa isännöitsijäntodistuksessa olevat tai asunto-osakeyhtiön muun edustajan antamat tiedot ovat olleet virheellisiä tai puutteellisia ja tämä seikka on vaikuttanut kauppaan ja kaupan osapuolten asemaan.

Lisäksi kohdan nojalla tulevat lautakunnan toimivaltaan asumisoikeuden luovutukseen liittyvät asiat silloinkin, kun kysymyksessä ei ole 1 kohdan piiriin kuuluva elinkeinonharjoittajan (asumisoikeustalon omistajan) ja kuluttajan (asumisoikeuden haltijan) välinen erimielisyys. Asumisoikeuden luovutukseen liittyvän asian voi kohdan nojalla saattaa lautakunnan käsittelyyn paitsi kuluttajan asemassa oleva asumisoikeuden ostaja myös oikeuden myyjä, jos hän on yksityishenkilö. Vireillepanijatahot ovat siten samat kuin asuntokauppa-asioissa. Eräät asumisoikeutta koskevat asiat on kuitenkin 3 momentin 3 kohdassa rajattu lautakunnan toimivallan ulkopuolelle.

Momentin 3 kohdan nojalla lautakunnan toimivaltaan kuuluvat uutena asiaryhmänä asuinhuoneiston vuokrasuhdetta koskevat asiat 3 momentin 4 kohdassa säädetyn poikkeuksin. Myös vuokrasuhdetta koskevan erimielisyyden voi lautakuntaan tuoda muikin kuin kuluttaja, nimittäin sellainen vuokranantaja, joka on yksityishenkilö.

Momentin 4 kohta vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Kohdassa säädetään lautakunnan toimivallasta asuntokauppalain 2 luvun 17 §:ssä ja 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua vakuuden vapauttamista koskevissa asioissa.

Momentin 5 kohta vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Säännös koskee lautakunnan toimivaltaa asioissa, jotka koskevat yksityistakaajien tai yksityisten pantinantajien sitoumuksia luotonantajille.

Momentin 6 kohta vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentin 5 kohtaa. Säännös koskee lautakunnan toimivaltaa eräissä viivästyskoron sovittelua koskevissa asioissa.

Pykälän 3 momentissa säädetään lautakunnan toimivallan rajoituksista asioissa, jotka 1 momentin nojalla kuuluvat muutoin lautakunnan toimivaltaan.

Lautakunnan toimivallan ulkopuolelle on momentin 1 kohdassa rajattu asiat, jotka koskevat lakisääteisiä vakuuksia, työntekijäin ryhmähenkivakuutuksia ja niitä vastaavia kunnallisen eläkelaitoksen myöntämiä etuuksia. Rajausta on sama kuin kuluttajansuojalain yleises-

sä soveltamisalassa. Käytännössä rajauksella on merkitystä lähinnä liikennevakuutuksesta ja potilasvakuutuksesta maksettavia korvauksia koskevissa erimielisyyksissä, koska ne voivat olla luonteeltaan kuluttajariita-asioita. Liikennevahinkoasiassa kuluttaja voi kuitenkin pyytää lausunnon liikennevahinkolautakunnalta ja potilasvahinkoasiassa ratkaisusuosituksen potilasvahinkolautakunnalta, eikä näitä asioita ole siksi tarpeen käsitellä kuluttajariitalautakunnassa.

Momentin 2 kohdan mukaan lautakunnan toimivaltaan eivät kuulu arvopaperimarkkina-laissa tarkoitetun arvopaperin liikkeeseenlaskijan taikka julkisen ostotarjouksen tekijän tai arvopaperin lunastusvelvollisen menettelyä koskevat asiat. Rajoituksen syitä selvitetään yleisperustelujen 3.2. jaksossa.

Momentin 3 kohdan mukaan lautakunnan toimivaltaan eivät kuulu sellaiset asumisoikeuteen liittyvät asiat, joita koskevaan kunnan viranomaisen päätökseen voidaan hakea oikaisua tai muutosta siten kuin asumisoikeusasunnoista annetussa laissa (650/1990) säädetään. Käytännössä rajoitus koskee asumisoikeuden luovutuksia taloista, joiden rakentamiseen valtio on myöntänyt aravalainaa tai korkotukilainaa. Asumisoikeus ei näissä tapauksissa ole vapaasti luovutettavissa, vaan asumisoikeuden saajan on oltava kunnan hyväksymä henkilö. Kunnan tekemään asukasvalintapäätökseen voidaan hakea oikaisua ja oikaisuvaatimuksesta annetusta päätöksestä voidaan puolestaan valittaa hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti. Ei ole tarkoituksenmukaista, että tällaisia hallintoasioita voitaisiin viedä kuluttajariitalautakunnan käsittelyyn.

Momentin 4 kohdan mukaan lautakunnan toimivaltaan eivät kuulu sellaiset asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvät asiat, jotka koskevat huoneiston luovutusta väliaikaisesti toisen käytettäväksi, vuokraoikeuden siirtoa perheenjäsenelle, vuokrasuhteen jatkumista vuokralaisen kuoltua, irtisanomisen julistamista tehottomaksi, muuttopäivän siirtämistä tai jälleenvuokralaisen oikeutta jatkaa vuokrasuhdetta. Rajoituksen syitä selvitetään yleisperustelujen 3.2. jaksossa.

2 §. *Muut tehtävät.* Lautakunta voi pykälän 1 momentin mukaan antaa tuomioistuimelle lausuntoja niiden käsitellessä lautakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita. Voimassa olevassa laissa vastaava säännös on kirjoitettu ehdottomammin niin, että lautakunnan tehtävänä on antaa lausuntoja tuomioistuimille. Käytännössä lautakunta on lausunut lähinnä sellaisista seikoista, joista sille on syntynyt ratkaisukäytäntöä. Monet lautakunnalle esitetyt lausuntopyyntö ovat lisäksi sellaisia, ettei erimielisyyteen voida ottaa kantaa ilman todistajien kuulemista tuomioistuimessa. Näistä syistä on tarkoituksenmukaista ja vakiintuneen käytännön mukaista jättää lautakunnan harkintaan, antaako se lausunnon vai ei.

Kuten nykyisinkin, lautakunta voi antaa lausunnon tuomioistuimen tai asianosaisen pyynnöstä taikka omasta aloitteestaan.

Pykälän 2 momentissa säädetään lautakunnan henkilöstön neuvontavelvollisuudesta. Momentti poikkeaa sanamuodoltaan neuvontaa koskevasta hallintolain 8 §:stä, ja sen tarkoituksena on selvittää, että neuvontavelvollisuus kuluttajariita-asioiden asianosaisia kohtaan rajoittuu vain lautakunnan menettelytapoihin. Henkilöstön ei sen sijaan tarvitse ryhtyä selvittämään asianosaisille kuluttajasopimusten osapuolten oikeuksia tai velvollisuuksia, kuluttajansuojalainsäädännön muuta sisältöä tai lautakunnan ratkaisukäytäntöä. Näiltä osin asianosaiset saavat tarvittaessa tietoja ja neuvoja kunnallisilta kuluttajaneuvojilta.

Momentin mukaan lautakunnan henkilöstön on annettava kunnallisille kuluttajaneuvojille oikeudellista neuvontaa ja muuta opastusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Säännös vastaa asiallisesti kuluttajavalituslautakunnasta annetun asetuksen, jäljempänä voimassa oleva asetus, 4 §:ää. Kuluttajaneuvojien neuvonta ja opastus on perusteltua säilyttää lautakunnalla, koska kuluttajaneuvojien toiminta olisi käytännössä yhtenevä lautakunnan tehtäväalueen kanssa. Kuluttajaneuvojat tarvitsevat monipuolista ja riittävää opastusta lainsäädännöstä, oikeuskäytännöstä ja lautakunnan ratkaisukäytännöstä.

3 §. *Jäsenet.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunnalla on, kuten nykyisinkin, päätoiminen puheenjohtaja. Toimivallan laajenemisen vuoksi lautakuntaan ehdotetaan lisättäväksi uusi päätoimisen varapuheenjohtajan virka. Lisäksi lautakunnassa on momentin mukaan oltava vähintään kymmenen sivutoimista lakimiesjäsentä ja sivutoimisia asiantuntijajäseniä. Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty erikseen lakimiesjäsenistä. On kuitenkin tärkeää, että lautakunnassa on myös riittävä oikeudellinen asiantuntemus. Tämän varmistamiseksi on katsottu asianmukaiseksi säätää lakimiesjäsenten vähimmäismäärä laissa.

Sivutoimisten asiantuntijajäsenten lukumäärästä ei momentissa säädetä. Jäseniä voidaan määrätä tarpeen mukaan ottaen huomioon lautakunnassa käsiteltävät asiaryhmät ja niiden edellyttämä erityisasiantuntemuksen tarve sekä käsitteilyyn saatettavien asioiden määrä.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakuntaa johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa puheenjohtaja. Tarkemmin puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tehtävistä ja työnjaosta säädetään oikeusministeriön asetuksessa ja määrätään lautakunnan työjärjestyksessä.

4 §. *Jäsenten ja esittelijöiden kelpoisuus.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunnan puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaaditaan ensinnäkin yleinen kelpoisuus tuomarin virkaan. Tuomareiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000). Lain 11 §:n mukaan tuomarinvirkaan voidaan nimittää oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka on aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä osoittanut, että hänellä on viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävänalaan sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Lisäksi puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaaditaan hyvä perehtyneisyys lautakunnan ratkaisutoiminnassa keskeisiin oikeudenaloihin. Näitä oikeudenaloihin ovat erityisesti sopimusoikeus, kauppaoikeus ja kuluttajansuojaoikeus. Hyvä perehtyneisyys voidaan saavuttaa esimerkiksi toiminnalla lautakunnassa, muussa kuluttajaviranomaisessa tai tuomioistuimessa taikka oikeustieteellisellä tutkimustyöllä.

Puheenjohtajalta edellytetään lisäksi johtamistaitoa. Johtamistaito voidaan hankkia joko kokemuksen tai kouluttautumisen kautta.

Pykälän 2 momentissa säädetään lakimiesjäsenten ja asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimuksista. Lakimiesjäseniltä vaaditaan oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto eli oikeustieteen kandidaatin tai oikeustieteen maisterin tutkinto. Asiantuntijajäseniltä vaaditaan perehtyneisyyttä kuluttajansuojaan tai elinkeinoelämään taikka kulutushyödykkeiden ominaisuuksiin.

Pykälässä ei ole voimassa olevaa lakia vastaavaa vaatimusta, jonka mukaan erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten on oltava tasapuolisesti edustettuina lautakunnassa. Sen sijaan

korostetaan jäsenten asiantuntemusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Tarkoituksena on saada lautakuntaan riittävä oikeudellisten kysymysten, kuluttajansuojan ja elinkeinoelämän tuntemus sekä kulutusshyödykkeiden monipuolinen asiantuntemus.

Pykälän 3 momentissa säädetyt esittelijöiden kelpoisuusvaatimukset vastaavat voimassa olevaa sääntelyä.

5 §. *Jäsenten nimittäminen tai määrääminen.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunnan puheenjohtajan nimittää valtioneuvosto, kuten nykyisinkin. Valtioneuvosto nimittäisi myös esityksessä ehdotetun uuden varapuheenjohtajan. Tämä on asianmukaista, koska varapuheenjohtaja muun muassa toimii puheenjohtajan sijaisena.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakunnan jäsenet ja kullekin jäsenelle varajäsenen määrää oikeusministeriö viideksi vuodeksi kerrallaan. Sääntely poikkeaa voimassa olevasta laista, jonka mukaan jäsenet ja varajäsenet määrää valtioneuvosto eduskunnan vaalikautta vastaavaksi ajaksi. Jäsenten määrääjätahoa koskeva muutos johtuu erityisesti käytännön syistä. Lautakunnassa on jo nykyisin 130 jäsentä ja varajäsentä ja jäsenmäärä kasvaa entisestään toimivallan laajentumisen takia. Näin suuressa jäsenistössä tapahtuu toimikauden aikana väistämättä lukuisia muutoksia. Tästä syystä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, että jäsenet ja varajäsenet määrättäisiin valtioneuvoston yleisistunnossa.

Voimassa olevan lain mukainen eduskunnan vaalikautta vastaava toimikausi liittyy vaatimukseen erilaisten yhteiskunnallisten näkemysten tasapuolisesta edustuksesta. Kun tästä vaatimuksesta luovutaan, ei ole tarvetta sitoa lautakunnan toimikautta eduskunnan vaalikauteen.

Jäsenten toimikausi jatkuu, kuten nykyisinkin, kunnes uudet jäsenet on määrätty. Jos lautakuntaan tarvitaan kesken toimikauden yksi tai useampi lisäjäsen, tämä määrätään jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

6 §. *Virkavastuu ja esteellisyys.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunnan jäsenet ja sivutoimiset esittelijät toimivat virkavastuulla. Koska sivutoimiset jäsenet ja sivutoimiset esittelijät eivät ole lautakunnan virkamiehiä, on tarpeen säätää heidän virkavastuustaan erikseen.

Pykälän 2 momentin mukaan jäsenen ja esittelijän esteellisyyteen sovelletaan tuomarin esteellisyyttä koskevia säännöksiä. Tuomarin esteellisyydestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 13 luvussa. Puheenjohtajan ja jäsenen esteellisyydestä on vastaava säännös voimassa olevan asetuksen 8 §:ssä. Momentissa samat esteellisyyssäännökset ulotetaan koskemaan myös esittelijää. Tämä on katsottu asianmukaiseksi, koska lautakunnan päätökset kuluttajariita-asioissa tehdään esittelystä esittelijän valmisteleman ratkaisuehdotuksen pohjalta ja koska esittelijä saa ehdotetun 13 §:n nojalla myös itsenäistä ratkaisuvallaa.

Tuomarin esteellisyyssäännökset koskevat momentin mukaan kuluttajariita-asioita ratkaisevia ja esitteleviä henkilöitä. Lautakunnan muihin, esimerkiksi asioita valmisteleviin virkamiehiin sovelletaan virkamiesten esteellisyyttä koskevia hallintolain säännöksiä.

7 §. *Jaostot.* Pykälän mukaan kuluttajariitalautakunta toimii jakautuneena asiaryhmittäin jaostoihin siten kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää. Oikeusministeriö määrää myös jäsenet jaostoihin. Nykyisin jaostojen jäsenet ja käsiteltävien asioiden jakoperusteet määrää

valtioneuvosto. Edellä 5 §:n perusteluissa esitetyistä syistä, siirretään päätösvalta myös näiltä osin oikeusministeriölle.

Jaostoon kuuluu, kuten nykyisinkin, viisi jäsentä, joista yksi määrätään jaoston puheenjohtajaksi. Jäseniä määrättäessä on otettava huomioon jaostossa käsiteltävien asioiden edellyttämä oikeudellinen ja muu asiantuntemus.

8 §. *Täysistunto.* Pykälässä säädetään lautakunnan täysistunnosta ja sen kokoonpanosta. Voimassa olevan lain mukaan lautakunnalla on kaksi täysistuntoa: yleisen osaston täysistunto ja asuntokauppaosaston täysistunto. Pykälässä ei säädetä osastokohtaisista täysistunnoista, koska laissa ei enää säädetä osastojaostakaan. Sen sijaan oikeusministeriö voisi määrätä täysistunnolle asiaryhmittäin useampia ratkaisukokoonpanoja. Muutoksin pyritään nykyistä joustavampaan ja tarvittaessa helpommin muutettavissa olevaan asiain käsittelyorganisaatioon.

9 §. *Asian vireilletulo ja valmistelu.* Pykälän 1 momentin mukaan asia tulee lautakunnassa vireille kirjallisella tai sähköisellä hakemuksella. Sähköinen hakemus mainitaan momentissa selvyuden vuoksi erikseen, ja siihen sovelletaan, mitä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003) säädetään.

Hakijan vastapuolta on pyydettävä vastaamaan hakemukseen. Vastausta ei kuitenkaan tarvitse pyytää, jos hakemus havaitaan ilmeisen perusteettomaksi. Sääntely vastaa voimassa olevaa lakia. Kuulemisperiaate on puolueettoman ratkaisutoiminnan perussääntö. Se edellyttää myös, että erimielisyyden osapuoli saa tietoonsa toisen osapuolen lautakunnalle lähettämän, asian ratkaisuun mahdollisesti vaikuttavan aineiston.

Vastauksen ei tarvitse momentin mukaan olla kirjallinen. Vastauksen antamisesta suullisesti on voimassa, mitä hallintolain 37 ja 42 §:ssä säädetään. Sama koskee asianosaisten mahdollisuutta antaa lisäselvityksiä suullisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakunta voi ratkaista asian, vaikka hakijan vastapuoli ei ole antanut 1 momentissa tarkoitettua vastausta. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavaa säännöstä. Käytännössä lautakunta on kuitenkin ratkaissut asioita vastauksen antamatta jättämisestä huolimatta, jos vastapuoli on todisteellisesti saanut tiedon hakemuksesta. Lautakunta on tällöin noudattanut soveltuvin osin yksipuolista tuomiota koskevia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Pykälään ei kuitenkaan ole otettu viittausta yksipuoliseen tuomioon ja oikeudenkäymiskaaren. On pidetty tarkoituksenmukaisena, että lautakunnalla on laajempi harkintavalta kuin tuomioistuimella, kun asia ratkaistaan toisen osapuolen yksin antamien tietojen perusteella.

Pykälän 3 momentin mukaan asian valmistelussa on pyrittävä sovintoon ja tehtävä tarvittaessa osapuolille sitä edistävä ehdotus. Säännös vastaa osittain voimassa olevan lain 7 §:n 1 momenttia ja osittain asetuksen 5 §:n 3 momenttia. Momentin mukaan voidaan asian valmistelussa tehdä hakijalle myös ehdotus luopua asian käsittelystä. Luopumisehdotus voidaan tehdä, jos sovellettavan lainsäädännön, oikeuskäytännön tai lautakunnan ratkaisukäytännön perusteella on ilmeistä, että asian ratkaisu olisi hakijalle vastainen. Säännös on uusi, mutta vastaavia ehdotuksia on lautakunnassa nykyisinkin katsottu voitavan tehdä rinnastamalla ne sovintoehdotuksiin. Selvyuden vuoksi momenttiin on otettu nimenomaiset säännökset luopumisehdotuksesta ja sen edellytyksistä.

10 §. *Asian selvittäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunta voi kuulla asiantuntijoita, hankkia lausuntoja ja selvityksiä sekä toimittaa tarkastuksia ja katselmuksia. Säännös vastaa voimassa olevan lain 8 §:ää. Lautakunta vastaa itse momentissa tarkoitettusta asian selvittämisestä aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 2 momentissa säädetään lautakunnan käyttämän asiantuntijan esteellisyydestä suhteessa käsiteltävään asiaan ja asianosaiseen. Säännös vastaa asiantuntijan esteellisyyttä koskevaa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 47 §:ää.

Pykälän 3 momentti koskee lautakunnan toimittamia katselmuksia. Lautakunnan tarve toimittaa katselmuksia liittyy useimmiten asunnon kauppaa taikka asunnon rakentamista tai korjaamista koskeviin erimielisyyksiin. Katselmus kohdistuu silloin asianosaisen asuntoon tai muihin kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin. Tämän takia lautakunnan katselmuksot eivät voi olla hallintolain 38 §:n 1 momentin mukaisesti julkisia, ja niistä on säädettävä myös hallintolain 38 §:n 3 momentista poikkeavasti.

Momentin mukaan lautakunnan toimittama katselmus ei ole julkinen. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa katselmuksen saa toimittaa vain sen henkilön luvalla, jonka kotirauhan piiriin tila kuuluu. Muuten lautakunnan toimittamaan katselmukseen sovelletaan, mitä hallintolain 38 §:ssä säädetään.

11 §. *Asian jättäminen ratkaisematta tai käsittelemättä.* Pykälän 1 momentin mukaan lautakunta ei saa antaa päätöstä asiassa, jonka tiedetään olevan vireillä tai ratkaistu tuomioistuimessa. Samansisältöinen säännös on voimassa olevan lain 6 §:n 1 momentissa. Lautakunnan toimivalta säilyy siten tuomioistuimen toimivaltaan nähden toissijaisena.

Pykälän 2 momentissa säädetään lautakunnan mahdollisuudesta jättää eräitä asioita käsittelemättä. Voimassa olevassa laissa ei ole vastaavia säännöksiä, vaan lautakunnalla on ratkaisupakko. Sen on annettava kirjallinen päätös jokaisessa asiassa, joka on kirjallisesti saatettu lautakunnan käsiteltäväksi. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista käyttää lautakunnan voimavaroja sellaisten asioiden valmisteleamiseen ja ratkaisemiseen, jotka merkitsevät päällekkäistä työtä muiden vastaavia asioita käsittelevien toimielinten kanssa tai joiden ratkaiseminen on asianosaisille hyödytöntä taikka joiden lautakuntakäsittely ei muusta syystä ole tarkoituksenmukaista.

Momentin 1 kohdan mukaan lautakunta voi jättää asian käsittelemättä, jos asian ratkaiseminen edellyttää suullisten todistuskeinojen käyttämistä. Suullisilla todistuskeinoilla tarkoitetaan todistajan kuulemistä valan tai vakuutuksen nojalla ja asianosaisen kuulemistä totuusvakuutuksen nojalla. Lautakuntakäsittely on kirjallista, eivätkä osapuolet ole istunnoissa läsnä. Lautakunta ei voi itse käyttää suullisia todistuskeinoja, joten todistajien ja asianosaisten kuulemiseen tarvittaisiin virka-apua tuomioistuimelta. Tällainen menettely soveltuu kuitenkin huonosti lautakunnan joustaviksi ja vapaamuotoisiksi tarkoitettuihin toimintatapoihin. Suullista todistelua edellyttävät asiat on siksi syytä käsitellä tuomioistuimessa.

Samaan asiaan voi sisältyä riitakysymyksiä, jotka voidaan selvittää ja ratkaista kirjallisen aineiston perusteella ja myös kysymyksiä, jotka edellyttäisivät suullista todistelua. Lautakunta voi näissä tapauksissa antaa ratkaisusuosituksen selvitetystä seikoista ja jättää ratkaisematta ne kysymykset, joita ei voida luotettavasti selvittää lautakunnan käytettävissä olevin keinoin.

Pykälän 3 momentin mukaan lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun siihen osallistuu istunnon puheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 5 §:n 2 momenttia. Jaoston istunto on päätösvaltainen, kun istuntoon osallistuu puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä. Säännös eroaa voimassa olevan lain 5 §:n 3 momentissa siinä, että päätösvaltaisessa kokoonpanossa on oltava puheenjohtaja.

13 §. *Asian muu ratkaiseminen.* Pykälän 1 momentin mukaan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja jaoston puheenjohtaja voivat ratkaista yksin asian, jos lautakunnan ratkaisukäytäntö on samankaltaisissa asioissa vakiintunut tai sama riitakysymys on ratkaistu lautakunnan täysistunnon tai jaoston aiemmalla päätöksellä. Lisäksi edellytetään, että asian ratkaisija ja esittelijä ovat ratkaisusta samaa mieltä. Momentti vastaa pääosin voimassa olevan lain 5 §:n mukaista yksikertaista käsittelyä. Tietyt puheenjohtajan ratkaisuvaltaan nykyisin kuuluvat asiat on kuitenkin 2 momentin mukaisesti siirretty esittelijän yksin ratkaistaviksi.

Esittelijän ratkaisuvaltaa koskevat 2 momentin säännökset ovat uusia, ja niillä pyritään toiminnan tehostamiseen. Momentin 1 kohdan mukaan esittelijän tehtävään määrätty lautakunnan virkamies saa ratkaista yksin asian, joka on ilmeisen perusteeton. Ilmeisen perusteettomat hakemukset pyritään karsimaan käsittelystä 9 §:n 3 momentissa tarkoitetulla luopumisehdotuksella. Jos hakija ei kuitenkaan luovu vaatimuksestaan, vaan haluaa siihen lautakunnan päätöksen, päätös voitaisiin momentin mukaisesti tehdä nopeasti ja joustavasti esittelijän ratkaisulla.

Momentin 2 kohdan nojalla esittelijä saa ratkaista asian, joka on merkitykseltään vähäinen. Asiaa voidaan yleensä pitää merkitykseltään vähäisenä, jos erimielisyyden taloudellinen arvo on vähäinen eikä asiaan liity oikeudellisia erityiskysymyksiä. Taloudellisen merkityksen vähäisyys on kuitenkin arvioitava paitsi yksittäisen hakijan myös kuluttajakollektiivin näkökulmasta. Jos asia esimerkiksi koskee laajan kuluttajaryhmän oikeusasemaa, sen kokonaismerkitystä ei voida pitää vähäisenä, vaikka yksittäisen kuluttajan taloudellinen intressi asiassa olisikin pieni.

Momentin 3 kohdan nojalla esittelijä saa ratkaista asian, joka on tosiseikoiltaan selvä ja oikeudellisesti yksinkertainen. Tällaisia ovat esimerkiksi asiat, joissa sopimusrikkomus on riidaton ja sen seuraamus voidaan perustaa suoraan lain säännökseen.

14 §. *Äänestys.* Pykälän säännökset äänestysmenettelystä täysistunnossa ja istunnossa vastaavat asiallisesti voimassa olevan asetuksen 11 §:ää. Koska lautakunnan menettelytapasäännökset ovat muiltakin osin laissa, on katsottu perustelluksi siirtää myös äänestysäännot lain tasolle.

15 §. *Selvittelykustannusten korvaaminen.* Pykälä koskee asian selvittämisestä valtiolle aiheutuvien kustannusten korvaamista silloin, kun itselleen vastaisen ratkaisusuosituksen saanut elinkeinonharjoittaja ei noudata lautakunnan suositusta ja sittemmin häviää samaa asiaa koskevan oikeudenkäynnin. Pykälä on muuten samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 9 a §, mutta se koskee kaikkia lautakunnassa käsiteltäviä asioita. Voimassa oleva pykälä koskee vain asuntokauppaan liittyviä asioita.

16 §. *Asianosaisen kulut.* Pykälän 1 momentin mukaan asian selvittäminen ja käsitteleminen lautakunnassa on osapuolille maksutonta. Omista kustannuksistaan, kuten mahdollisis-

ta asiamieskuluistaan, asianosaiset vastaavat itse. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 9 §:n ja 9 b §:n 1 momentin säännöksiä, mutta on yksityiskohtaisempi.

Jos asianosainen on omalla kustannuksellaan hankkinut asian ratkaisemiseksi tarpeellisia asiantuntijalausuntoja tai muita selvityksiä, lautakunta voi kuitenkin momentin mukaan suosittaa niistä aiheutuvien kustannusten korvaamista selvityksen hankkineelle osapuolelle. Voimassa olevan lain 9 b §:n nojalla lautakunta on voinut suosittaa vastapuolen kulujen korvaamista vain asuntokauppa-asioissa. Momentin säännökset koskevat sen sijaan kaikkia lautakunnassa käsiteltäviä asioita.

Pykälän 2 momentin mukaan lautakunnan suosittamat 1 momentissa tarkoitetut korvaukset on asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä rinnastettava oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa tarkoitettuihin oikeudenkäyntikuluihin. Vastaava mutta vain asuntokauppa-asioihin sovellettava säännös on voimassa olevan lain 9 b §:n 2 momentissa.

17 §. *Päätöksen luonne ja valituskielto.* Pykälän säännökset lautakunnan ratkaisun suositluonteesta ja mahdollisuudesta viedä lautakunnassa ratkaistu asia tuomioistuimeen vastaavat voimassa olevan lain 6 §:n 2 momenttia. Valituskieltoa koskeva säännös on uusi, ja se on lisätty lakiin selvyuden vuoksi. Lautakunnan käsittelemät asiat eivät ole hallintoasioita vaan yksityisoikeudellisia riita-asioita, jotka kuuluvat yleisen tuomioistuimen toimivaltaan. Hallinto-oikeudellinen muutoksenhaku ei siksi sovellu näihin asioihin. Muutoksenhakumahdollisuus ei ole tarpeellinenkaan, koska lautakunnan ratkaisut eivät ole täytäntöönpanokelpoisia eikä niillä ole tuomion oikeusvaikutuksia, vaan sama asia voidaan saattaa tavanomaiseen tapaan yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Valituskielto koskee kaikkia kuluttajariita-asioissa tehtyjä päätöksiä. Asiaratkaisun sisältävän päätöksen lisäksi muutosta ei saa hakea myöskään päätökseen, jolla asia on jätetty ratkaisematta tai käsittelemättä.

18 §. *Päätöksessä olevan virheen korjaaminen.* Pykälän säännökset päätöksessä olevan asiavirheen ja kirjoitusvirheen korjaamisesta rakentuvat samoille periaatteille kuin hallintolain 8 luvun säännökset, mutta lautakunnassa käsiteltävien asioiden ja lautakunnan päätösten luonteen vuoksi on ollut tarpeen säätää korjaamisesta erikseen ja joiltakin osin hallintolaista poikkeavasti.

Pykälän 1 momentti koskee asiavirheen korjaamista. Momentin mukaan lautakunnassa ratkaistu asia voidaan käsitellä uudelleen, jos lautakunnan päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe.

Lautakunnalla ei ole momentin mukaan velvollisuutta korjata asiavirhettä. Korjaamistarvetta harkittaessa voidaan ottaa huomioon virheen merkitys kummankin asianosaisen kannalta sekä se, onko virhe aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.

Kun päätöksessä havaitaan momentissa tarkoitettu virhe, päätöksen korjaamisesta päätetään kokoonpanoltaan vastaavassa täysistunnossa tai siinä jaostossa, jossa virheellinen päätös on tehty. Säännöksessä tarkoitetaan asiaryhmältään vastaavaa täysituntoa tai jaostoa. Päätöksentekoon osallistuvien jäsenten ei sen sijaan tarvitse olla samoja kuin virheellistä päätöstä tehtäessä. Jos kysymyksessä on 13 §:n nojalla ratkaistu asia, päättää korjaamisesta

lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sen mukaan kuin työjärjestyksessä määrätään.

Asiavirheen korjaaminen ei 2 momentin mukaan edellytä asianosaisten suostumusta. Lautakunnan päätökset koskevat kahden asianosaisten välistä riita-asiaa, jolloin päätöksen korjaaminen on aina toiselle asianosaiselle eduksi ja toiselle vahingoksi. Tästä syytä lautakunnan menettelyyn ei soveltu hallintolain 50 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan päätöksen korjaaminen asianosaisten vahingoksi edellyttää asianosaisten suostumusta. Asianosaisille on kuitenkin momentin mukaan ilmoitettava päätöksessä olevasta virheestä ja siitä, että asia aiotaan ratkaista uudelleen.

Pykälän 3 momentin mukaan lautakunnan on korjattava päätöksessään oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe tai muu niihin verrattava selvä virhe. Momentissa tarkoitetun virheen korjaaminen on siis lautakunnan velvollisuus eikä siinä ole harkinnanvara. Virhettä ei kuitenkaan tarvitse korjata, jos päätöksen antamisesta on kulunut yli kaksi vuotta. Vastaava aikaraja hallintolain 52 §:n 1 momentissa on viisi vuotta. Kahden vuoden korjaamisaika on kuitenkin katsottu riittäväksi suositusluonteisille lautakunnan päätöksille.

19 §. Päätöksen tiedoksianto. Pykälän mukaan kuluttajariitalautakunnan päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään, lukuun ottamatta yleistiedoksiantoa koskevia säännöksiä. Yleistiedoksianto on katsottu tarpeettoman raskaaksi menettelyksi, kun kysymyksessä on ratkaisusuositus.

20 §. Eräät määräajat ja ilmoitukset. Pykälä on samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 9 d §. Pykälä koskee maakaassa (540/1995) säädettyjen määräaikojen keskeytymistä lautakuntakäsittelyn ajaksi sekä eräitä ilmoituksia, joita lautakunnan on tehtävä kirjaamisviranomaisille kiinteistön kauppaa koskevissa asioissa.

Rahavelan tai muun velvoitteen vanhentumisen tai kanneajan keskeytymisestä lautakuntakäsittelyn ajaksi säädetään velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 11 §:ssä.

21 §. Hallintolain soveltaminen. Menettelyyn lautakunnassa sovelletaan pykälän mukaan soveltuvin osin hallintolakia sikäli kuin ehdotetussa laissa ei toisin säädetä.

22 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentissa on asetuksenantovaltuus, jonka mukaan kuluttajariitalautakunnan organisaatiosta, henkilöstöstä, hallinnosta ja hallintoasian ratkaisemisesta säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa määrätään 2 momentin mukaan tarkemmin lautakunnan työjärjestyksessä. Kuten nykyisinkin, työjärjestyksen vahvistaa lautakunnan puheenjohtaja täysistuntoa kuultuaan.

23 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädetään lain voimaantulon ajankohdasta ja 2 momentissa kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain kumoamisesta.

Pykälän 3 momentissa on lautakunnan nimen muuttamisesta johtuva selventävä säännös, jonka mukaan muualla lainsäädännössä olevat maininnat kuluttajavalituslautakunnasta tarkoittavat tämän lain voimaan tultua kuluttajariitalautakuntaa.

Pykälän 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

24 §. *Siirtymäsäännökset.* Esityksessä ehdotetut lautakunnan menettelytapojen muutokset koskevat pääosin sellaisia asioiden valmisteluun, selvittämiseen ja lautakunnan sisäisen päätöksenteon organisointiin liittyviä seikkoja, joilla pyritään tehokkaampaan ja nopeampaan käsittelyyn. Ne eivät vaikuta asianosaisten oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Poikkeuksena on 11 §:n 2 momentti, jonka nojalla lautakunta voi jättää käsittelemättä eräitä asioita, jotka voimassa olevan lain nojalla on käsiteltävä. Näistä syistä säädetään pykälän 1 momentissa, että lain voimaan tullessa kuluttajavalituslautakunnassa vireillä oleva asia käsitellään tämän lain mukaan lukuun ottamatta 11 § 2 momentin säännöksiä asian jättämisestä käsittelemättä. Lautakunnassa lain voimaan tullessa vireillä olevan asian käsittelyä ei siis saa lopettaa nojautumalla 11 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa on kuluttajavalituslautakunnan jäseniä koskevat siirtymäsäännökset. Nykyisen kuluttajavalituslautakunnan sivutoimiset jäsenet ja varajäsenet jatkavat momentin mukaan toimikautensa loppuun kuluttajariitalautakunnan sivutoimisina jäseninä ja varajäseninä. Kuluttajavalituslautakunnan jaostojen puheenjohtajiksi määrätyt jäsenet jatkavat toimikautensa bppuun kuluttajariitalautakunnan jaostojen puheenjohtajina. Kuluttajavalituslautakunnan varapuheenjohtajiksi määrättyjen jäsenten tehtävät varapuheenjohtajina lakkaavat ehdotetun lain voimaan tullessa, koska kuluttajariitalautakunnassa tulee olemaan päätoiminen varapuheenjohtaja.

Pykälän 3 momentissa todetaan selvyuden vuoksi, että kuluttajavalituslautakunnan puheenjohtaja ja muu päätoiminen henkilöstö jatkaa nykyisissä viroissaan ja tehtävissään kuluttajariitalautakunnassa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain lisäksi on myös kuluttajavalituslautakunnasta annettu asetus tarkoitus korvata uudella asetuksella. Ehdotetun lain 21 §:n mukaan oikeusministeriön asetuksella säädetään tarkemmin kuluttajariitalautakunnan henkilöstöstä, hallinnosta ja hallintoasiain ratkaisemisesta. Asetusluonnos on liitetty esitykseen.

Säädösten uudistamisen takia lautakunta tarvitsee myös uuden työjärjestyksen, jossa määrättäisiin tarkemmin työskentelyn järjestämisestä lautakunnassa.

3. Voimaantulo

Esitys liittyy valtion talousarvioehdotukseen vuodelle 2005 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005, jolloin kuluttajavalituslautakunta siirtyy oikeusministeriön hallinnonalalle.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki **kuluttajariitalautakunnasta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lautakunnan toimivalta, tehtävät ja kokoonpano

1 §

Lautakunnan tarkoitus ja toimivalta

Kuluttajariitalautakunta on riippumaton ja puolueeton kuluttajariita-asioita käsittelevä oikeussuojaelin.

Lautakunnan tehtävänä on antaa ratkaisusuosituksia yksittäisiin erimielisyyksiin:

- 1) elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisissä kulutushyödykesopimuksia koskevissa tai muissa kulutushyödykkeen hankintaan liittyvissä asioissa, joita kuluttajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi;
- 2) asunnon kauppaan tai asumisoikeuden luovutukseen liittyvissä asioissa, joita kuluttajat taikka asunnon tai asumisoikeuden myyjänä tai tarjoajana olevat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäviksi;
- 3) asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvissä asioissa, joita kuluttajat taikka vuokranantajana olevat yksityishenkilöt saattavat lautakunnan käsiteltäviksi;
- 4) asuntokauppalain (843/1994) 2 luvun 17 §:ssä ja 4 luvun 3 §:ssä tarkoitetun vakuuden vapauttamista koskevissa asioissa riippumatta siitä, kuka riidan osapuolista saattaa asian lautakunnan käsiteltäväksi;
- 5) asioissa, jotka koskevat yksityistakaajien tai yksityisten pantinantajien sitoumuksia luotonantajille ja joita sitoumusten antajat saattavat lautakunnan käsiteltäviksi;
- 6) korkolain (633/1982) 11 §:ssä tarkoitettua viivästyskoron sovittelua koskevissa asioissa, joita velalliset saattavat lautakunnan käsiteltäviksi, edellyttäen, että velallisen sovitteluvaatimukseen sisältyy ainakin yksi kuluttajasaatava.

Lautakunnan toimivaltaan eivät kuitenkaan kuulu:

- 1) asiat, jotka koskevat lakisääteistä vakuutusta tai työntekijän ryhmähenkivakuutusta taikka sitä vastaavaa kunnallisen eläkelaitoksen myöntämää etuutta;
- 2) arvopaperimarkkinalaissa (495/1989) tarkoitetun arvopaperin liikkeeseenlaskijan tai julkisen ostotarjouksen tekijän taikka lunastusvelvollisen osakkeenomistajan menettelyä koskevat asiat;
- 3) sellaiset asumisoikeuteen liittyvät asiat, joita koskevaan kunnan viranomaisen päätökseen voidaan hakea oikaisua ja muutosta siten kuin asumisoikeusasunnoista annetussa laissa (650/1990) säädetään;
- 4) sellaiset asuinhuoneiston vuokraukseen liittyvät asiat, jotka koskevat:
  - a) huoneiston luovutusta väliaikaisesti toisen käytettäväksi;
  - b) vuokraoikeuden siirtoa perheenjäsenelle;
  - c) vuokrasuhteen jatkumista vuokralaisen kuoltua;

- d) irtisanomisen julistamista tehottomaksi;
- e) muuttopäivän siirtämistä; tai
- f) jälleenvuokralaisen oikeutta jatkaa vuokrasuhdetta.

2 §

Muut tehtävät

Kuluttajariitalautakunta voi antaa tuomioistuimille lausuntoja niiden käsitellessä lautakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita.

Lautakunnan henkilökunnan on annettava kuluttajariita-asian asianosaisille tietoja ja neuvoja asian vireille saattamisesta ja lautakunnan muista menettelytavoista. Kunnallisille kuluttajaneuvojille on annettava oikeudellista neuvontaa ja muuta opastusta lautakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

3 §

Jäsenet

Kuluttajariitalautakunnassa on päätoiminen puheenjohtaja ja päätoiminen varapuheenjohtaja sekä vähintään kymmenen sivutoimista lakimiesjäsentä ja sivutoimisia asiantuntijajäseniä.

Lautakuntaa johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa puheenjohtaja.

4 §

Jäsenten ja esittelijöiden kelpoisuus

Puheenjohtajalta ja varapuheenjohtajalta vaaditaan yleinen kelpoisuus tuomarinvirkaan ja hyvä perehtyneisyys lautakunnan ratkaisutoiminnassa keskeisiin oikeudenaloihin. Puheenjohtajalta edellytetään lisäksi johtamistaitoa.

Lakimiesjäseniltä vaaditaan oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto. Asiantuntijajäseniltä vaaditaan perehtyneisyyttä kuluttajansuojaan tai elinkeinoelämään taikka kulutushyödykkeiden ominaisuuksiin.

Lautakunnan esittelijän tehtävään määrätyltä vaaditaan oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto tai muu tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto.

5 §

Jäsenten nimittäminen tai määrääminen

Kuluttajariitalautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan nimittää valtioneuvosto.

Lautakunnan jäsenet ja kullekin jäsenelle varajäsenen määrää oikeusministeriö viideksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenten toimikausi jatkuu, kunnes uudet jäsenet on määrätty. Jos lautakuntaan tarvitaan lisäjäsen, tämä määrätään jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

6 §

Virkavastuu ja esteellisyys

Kuluttajariitalautakunnan jäsenet ja henkilöt, joille on annettu määräys toimia lautakunnan sivutoimisena esittelijänä, toimivat virkavastuulla.

Jäsenen ja esittelijän esteellisyyteen sovelletaan tuomarin esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

7 §

Jaostot

Kuluttajariitalautakunta toimii jakautuneena asiaryhmittäin jaostoihin siten kuin oikeusministeriö tarkemmin määrää. Jaostoon kuuluu viisi jäsentä, joista yksi määrätään toimimaan jaoston puheenjohtajana. Jäsenet määrää oikeusministeriö jaostossa käsiteltävien asioiden oikeudellisen ja muun laadun perusteella siten, että jaostossa on edustettuina oikeudellisiin kysymyksiin, kuluttajansuojaan, elinkeinoelämään ja jaostossa käsiteltäviin kulutushyödykkeisiin perehtyneitä jäseniä.

8 §

Täysistunto

Lautakunnassa on täysistunto, jonka puheenjohtajana toimii lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sen mukaan kuin lautakunnan työjärjestyksessä määrätään. Lisäksi täysistuntoon kuuluu kahdeksan jäsentä, jotka oikeusministeriö määrää siten, että täysistunnossa on edustettuina oikeudellisiin kysymyksiin, kuluttajansuojaan ja elinkeinoelämään perehtyneitä jäseniä. Oikeusministeriö voi määrätä täysistunnolle asiaryhmittäin useampia ratkaisukokoonpanoja.

Kuluttajariita-asian käsittely ja ratkaiseminen

9 §

Asian vireilletulo ja valmistelu

Asia tulee lautakunnassa vireille kirjallisella tai sähköisellä hakemuksella. Hakijan vastapuolta on pyydetävä vastaamaan hakemukseen. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeen asiassa, jonka valmistelussa hakemus havaitaan ilmeisen perusteettomaksi.

Lautakunta voi ratkaista asian, vaikka 1 momentissa tarkoitettua vastausta ei ole annettu.

Asian valmistelussa on pyrittävä sovintoon ja tehtävä tarvittaessa sitä edistävä ehdotus. Asian valmistelussa voidaan tehdä hakijalle myös ehdotus luopua asian käsittelystä, jos sovellettavan lainsäädännön, oikeuskäytännön tai lautakunnan ratkaisukäytännön perusteella on ilmeistä, että asian ratkaisu olisi hakijalle vastainen.

10 §

Asian selvittäminen

Kuluttajariitalautakunnalla on asian selvittämiseksi oikeus kuulla asiantuntijoita, hankkia lausuntoja ja muita selvityksiä sekä toimittaa tarkastuksia ja katselmuksia.

Asiantuntijana ei saa käyttää henkilöä, joka on sellaisessa suhteessa asianosaiseen tai asiaan, että hänen luotettavuutensa voi tästä syystä vaarantua.

Lautakunnan toimittama katselmus ei ole julkinen. Kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa katselmuksen saa toimittaa vain sen henkilön luvalla, jonka kotirauhan piiriin tila kuuluu. Katselmukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 38 §:ssä säädetään.

11 §

Asian jättäminen ratkaisematta tai käsittelemättä

Lautakunta ei saa ratkaista asiaa, jonka tiedetään olevan vireillä tai ratkaistu tuomioistuimessa.

Lautakunta voi jättää asian käsittelemättä, jos:

- 1) asian ratkaiseminen edellyttää suullisten todistuskeinojen käyttämistä;
- 2) asia on vireillä tai ratkaistu muussa tuomioistuimen ulkopuolisessa riidanratkaisuelimessä;
- 3) hakijan vastapuoli on haettu konkurssiin; tai
- 4) asian käsittely lautakuntamenettelyssä ei ole tarkoituksenmukaista asian poikkeuksellisen monimutkaisuuden ja vaikean selvitettävyyden takia.

Päätöksen asian käsittelemättä jättämisestä tekee lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai esittelijän tehtävään määrätty lautakunnan virkamies sen mukaan kuin lautakunnan työjärjestyksessä määrätään.

Asian ratkaiseminen

12 §

Asian ratkaiseminen täysistunnossa ja jaoston istunnossa sekä istuntojen päätösvaltaisuus

Asiat ratkaistaan lautakunnan täysistunnossa ja jaoston istunnossa esittelystä kirjallisen aineiston perusteella. Esittelijänä toimii tehtävään määrätty lautakunnan virkamies tai henkilö, jolle on annettu määräys toimia lautakunnan sivutoimisena esittelijänä.

Täysistunnossa ratkaistaan periaatteellisesti tärkeät asiat sekä asiat, jotka on tarpeen käsitellä täysistunnossa lautakunnan ratkaisukäytännön yhdenmukaistamiseksi. Asian käsittelemisestä täysistunnossa päättää lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sen mukaan kuin lautakunnan työjärjestyksessä määrätään.

Lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun siihen osallistuu puheenjohtaja ja vähintään neljä muuta jäsentä. Jaoston istunto on päätösvaltainen, kun siihen osallistuu puheenjohtaja ja vähintään kaksi muuta jäsentä.

13 §

Asian muu ratkaiseminen

Lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja jaoston puheenjohtajaksi määrätty jäsen voivat kukin esittelystä ratkaista yksin asian, jos

- 1) lautakunnan ratkaisukäytäntö samankaltaisissa asioissa on vakiintunut tai

2) sama riitakysymys on ratkaistu lautakunnan täysistunnon tai jaoston aiemmalla päätöksellä
ja ratkaisija ja esittelijä ovat päätöksestä yksimieliset.

Esittelijän tehtävään määrätty lautakunnan virkamies saa yksin ratkaista asian, joka on:

- 1) ilmeisen perusteeton;
- 2) merkitykseltään vähäinen; tai
- 3) tosiseikoiltaan selvä ja oikeudellisesti yksinkertainen.

14 §

Äänestys

Äänestykseen täysistunnossa ja jaoston istunnossa sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 23 luvun 1, 3 - 6 ja 8 §:ssä säädetään.

15 §

Selvittelykustannusten korvaaminen valtiolle

Jos kuluttajariitalautakunnan ratkaisusuositus on keskeisiltä osiltaan vastainen elinkeinonharjoittajalle, lautakunnan on suosituksessaan mainittava, paljonko kustannuksia valtiolle on aiheutunut asiaan liittyvien lausuntojen ja selvitysten hankkimisesta sekä katselmusten järjestämisestä.

Jos 1 momentissa tarkoitettu, itselleen vastaisen ratkaisusuosituksen saanut elinkeinonharjoittaja ei ole noudattanut suositusta ja hän häviää samaa asiaa koskevan oikeudenkäynnin, tuomioistuimen on velvoitettava hänet korvaamaan valtiolle 1 momentissa tarkoitettut kustannukset. Korvaus voidaan jättää tuomitsematta tai sen määrää alentaa, jos korvausvelvollisuus muodostuisi asiassa esiin tulleisiin seikkoihin nähden kohtuuttomaksi tai jos oikeudenkäyntiin on ollut perusteltua syytä.

16 §

Asianosaisen kulut

Asian selvittämisestä ja käsittelemisestä lautakunnassa ei peritä maksuja. Omista kustannuksistaan asianosaiset vastaavat itse. Jos asianosainen on omalla kustannuksellaan hankkinut asian ratkaisemiseksi tarpeellisia asiantuntijalausuntoja tai muita selvityksiä, lautakunta voi kuitenkin suosittaa niistä aiheutuneiden kustannusten korvaamista asianosaiselle.

Lautakunnan suosittamat 1 momentissa tarkoitettut korvaukset on asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä rinnastettava oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa tarkoitettuihin oikeudenkäyntikuluihin.

17 §

Päätöksen luonne ja valituskielto

Kuluttajariita-asiassa annettu lautakunnan päätös ei ole täytäntöönpanokelpoinen eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lautakuntakäsittely ei estä asian viemistä yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

18 §

Päätöksessä olevan virheen korjaaminen

Jos lautakunnan päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, lautakunta voi poistaa virheellisen päätöksen ja ratkaista asian uudelleen. Päätöksen korjaamisesta päätetään kokoonpanoltaan vastaavassa täysistunnossa tai jaostossa, jossa virheellinen päätös on tehty. Jos asia on ratkaistu 13 §:n nojalla, päättää virheellisen päätöksen korjaamisesta lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja sen mukaan kuin työjärjestyksessä määrätään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun asiavirheen korjaaminen ei edellytä asianosaisten suostumusta. Asianosaisille on kuitenkin ilmoitettava päätöksessä olevasta virheestä ja siitä, että asia aiotaan ratkaista uudelleen.

Lautakunnan on korjattava päätöksessään oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin verrattava selvä virhe. Virhettä ei kuitenkaan tarvitse korjata, jos päätöksen antamisesta on kulunut yli kaksi vuotta.

19 §

Päätöksen tiedoksianto

Kuluttajariitalautakunnan päätöksen tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään, ei kuitenkaan yleistiedoksiantoa koskevia säännöksiä.

20 §

Eräät määräajat ja ilmoitukset

Asian vireilletulo kuluttajariitalautakunnassa katkaisee maakaaren (540/1995) 2 luvun 2 §:n 2 momentissa, 4 §:n 2 momentissa ja 34 §:n 3 momentissa tarkoitetun määräajan kulumisen. Asia saadaan panna vireille tuomioistuimessa kolmen kuukauden kuluessa lautakunnan päätöksen antamisesta, vaikka sanottu määräaika päättyisi tätä aikaisemmin.

Lautakunnan on ilmoitettava kiinteistön sijaintipaikkakunnan kirjaamisviranomaiselle, kun sen käsiteltäväksi on tullut kiinteistön kauppaa koskeva asia, jossa vaaditaan kaupan purkua tai kiinteistön palauttamista myyjälle, sekä antamastaan ratkaisusuosituksesta.

21 §

Hallintolain soveltaminen

Siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, sovelletaan menettelyyn kuluttajariitalautakunnassa hallintolakia soveltuvin osin.

22 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Kuluttajariitalautakunnan organisaatiosta, henkilöstöstä, hallinnosta ja hallintoasian ratkaisemisesta säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Työskentelyn järjestämisestä kuluttajariitalautakunnassa määrätään tarkemmin lautakunnan työjärjestyksessä, jonka lautakunnan puheenjohtaja vahvistaa täysistuntoa kuultuaan.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan kuluttajavalituslautakunnasta 20 päivänä tammikuuta 1978 annettu laki (42/1978) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Mitä muualla lainsäädännössä säädetään kuluttajavalituslautakunnasta, koskee tämän lain voimaan tultua kuluttajariitalautakuntaa.

Ennen tämän lain voimaantumia voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

24 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa kuluttajavalituslautakunnassa vireillä oleva asia käsitellään tämän lain säännösten mukaan lukuun ottamatta 11 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä asian jättämisestä käsittelemättä.

Nykyisen kuluttajavalituslautakunnan sivutoimiset jäsenet ja varajäsenet jatkavat toimikautensa loppuun kuluttajariitalautakunnan sivutoimisina jäseninä ja varajäseninä. Kuluttajavalituslautakunnan jaostojen puheenjohtajiksi määrättyt jäsenet jatkavat toimikautensa loppuun kuluttajariitalautakunnan jaostojen puheenjohtajina. Kuluttajavalituslautakunnan varapuheenjohtajiksi määrättyjen jäsenten tehtävät varapuheenjohtajina lakkaavat tämän lain voimaan tullessa.

Kuluttajavalituslautakunnan puheenjohtaja ja muu päätoiminen henkilöstö jatkaa nykyisissä viroissaan ja tehtävissään kuluttajariitalautakunnassa.

Helsingissä   päivänä   kuuta 200

Tasavallan Presidentti

Oikeusministeri

Liite
Asetusluonnos

Oikeusministeriön asetus kuluttajariitalautakunnasta

Oikeusministeriön päätöksen mukaisesti säädetään kuluttajariitalautakunnasta päivänä kuuta 20 annetun lain (.../20..) 22 §:n momentin nojalla:

1 §

Kuluttajariitalautakunnan muu henkilöstö

Lautakunnassa on kuluttajariitalautakunnasta annetun lain (.../ 20) 3 §:ssä mainittujen virkojen lisäksi muita virkoja ja työsopimussuhteista henkilökuntaa. Lautakunnassa voi olla myös sivutoimisia esittelijöitä. Tässä tarkoitetun henkilökunnan nimittää tai ottaa lautakunnan puheenjohtaja.

2 §

Virkavapaus

Lautakunnan puheenjohtajalle myöntää virkavapauden oikeusministeriö.

Puheenjohtaja päättää virkavapauden myöntämisestä muulle lautakunnan virkamiehelle ja viran hoitamisesta virkavapauden aikana.

3 §

Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tehtävät

Lautakunnan puheenjohtajan tehtävänä on hänen johtaessaan lautakunnan toimintaa:

- 1) huolehtia lautakunnan toimintakyvystä ja sen kehittämisestä sekä tulostavoitteiden saavuttamisesta;
- 2) valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta lautakunnan ratkaisutoiminnassa;
- 3) asettaa lautakunnan tulostavoitteet kaikkia henkilöryhmiä kuultuaan;
- 4) ratkaista ne hallintoasiat, joita ei ole työjärjestyksessä määrätty lautakunnan muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Lautakunnan varapuheenjohtaja toimii puheenjohtajan sijaisena ja hoitaa puheenjohtajan tehtävät tämän ollessa estyneenä. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan muusta työnjaosta määrätään lautakunnan työjärjestyksessä.

4 §

Johtoryhmä

Kuluttajariitalautakunnassa on johtoryhmä. Johtoryhmä toimii puheenjohtajan apuna lautakunnan toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä.

Johtoryhmään kuuluvat puheenjohtajana lautakunnan puheenjohtaja sekä lisäksi varapuheenjohtaja sekä vähintään kolme muuta lautakunnan henkilöstöön kuuluvaa jäsentä. Näistä jäsenistä vähintään yhden nimeää lautakunnan puheenjohtaja ja vähintään kaksi valitsee lautakunnan henkilöstö. Työjärjestyksessä määrätään tarkemmin näiden jäsenten lukumäärästä, heidän nimeämisestään tai valitsemisestaan johtoryhmään sekä heidän toimikaudesta.

5 §

Johtoryhmässä käsiteltävät asiat

Johtoryhmässä käsitellään:

- 1) esitys lautakunnan työjärjestykseksi;
- 2) esitys lautakunnan tulostavoitteiksi;
- 3) lautakunnan tulostavoitteiden seuranta;
- 4) esitys lautakunnan talousarvioksi;
- 5) henkilöstön koulutussuunnitelma;
- 6) muut kuin tuomioistuimelle annettavat lausunnot;
- 7) muut työjärjestyksessä määrätty tai lautakunnan puheenjohtajan määräämät asiat.

6 §

Palkkiot ja korvaukset

Oikeusministeriö vahvistaa sivutoimisten jäsenten ja sivutoimisten esittelijöiden palkkioiden perusteet.

Oikeusministeriö vahvistaa niiden korvausten perusteet, jotka lautakunta maksaa kuulemilleen asiantuntijoille tai pyytämistään lausunnoista tai muista selvityksistä.

7 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä asetuksella kumotaan kuluttajavalituslautakunnasta 29 päivänä kesäkuuta 1978 annettu asetus (533/1978) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän asetuksen voimaantumista voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Kuluttajavalituslautakunnan siirtoa valmisteleva työryhmä

RYHMÄVALITUS KULUTTAJARIITALAUTAKUNNASSA

Harkitessaan lautakunnan menettelytapojen kehittämistä työryhmä on keskustellut mahdollisuudesta ottaa lautakunnassa käyttöön myös ryhmävalitusmenettely. Tässä menettelyssä useita kuluttajia koskevat, samasta oikeusperusteesta johtuvat erimielisyydet voitaisiin saattaa lautakunnassa vireille ilman valtuutuksia yhdellä hakemuksella ja ratkaista yhdellä ratkaisusuosituksella. Ryhmävalitusmenettely tehostaisi lautakunnan toimintaa ja säästäisi voimavaroja. Lisäksi menettely parantaisi paitsi kuluttajien myös elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa, kun elinkeinonharjoittajat voisivat suhteessa yksittäisiin kuluttajiin tukeutua kaikki vastaavat tapaukset kattavaan lautakunnan päätökseen.

Ruotsissa kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä erimielisyyksiä käsittelevä, Suomen kuluttajavalituslautakuntaa vastaava toimielin Allmänna reklamationsnämnden on vuodesta 1991 voinut käsitellä myös ryhmävalituksia. Ryhmävalituksen voi ensisijaisesti panna vireille kuluttaja-asiamies. Jos kuluttaja-asiamies kieltäytyy saattamasta asiaa vireille, toissijainen vireillepano-oikeus on kuluttajien tai palkansaajien yhteenliittymällä.

Työryhmä ei kuitenkaan ole sisällyttänyt ryhmävalitusta valmistelemaansa hallituksen esitysluonnokseen. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että työryhmän työn pohjaksi on toimeksiannossa asetettu kuluttajariitatyöryhmän loppumietintö. Tässä mietinnössä ei ryhmävalitusta ehdotettu, eivätkä lausunnonantajatahot ole siten voineet ottaa ehdotukseen kantaa. Ryhmävalitus olisi siinä määrin merkittävä uudistus, ettei työryhmä katsonut voivansa ehdottaa sitä ilman perusteellisempaa selvitystä ja varaamatta etutahoille tilaisuutta lausua näkemyksiään uudesta menettelystä. Työryhmä on lisäksi todennut, että ryhmävalitusmenettely liittyy läheisesti oikeusministeriön 24 päivänä maaliskuuta 2004 asettaman, ryhmäkanteen käyttömahdollisuuksia selvittävän työryhmän toimeksiantoon. Ryhmävalitusmahdollisuus olisi luontevasti selvitettävissä samassa yhteydessä.

Työryhmä pitääkin toivottavana, että ryhmäkannetyöryhmä ryhtyisi selvittämään myös ryhmäkanteeseen rinnastettavan ryhmävalituksen käyttömahdollisuuksia kuluttajariitalautakunnassa. Tässä tarkoituksessa työryhmä haluaa omalta osaltaan tuoda esille seuraavan.

Ryhmävalituksen käyttöalueet

Ryhmävalitus olisi käyttökelpoinen esimerkiksi silloin, kun sarjavalmistetun tuotteen suunnittelu- tai valmistusvirhe ilmenee useissa kuluttajille jo myydyissä tuotekappaleissa. Kysymys voi olla myös siitä, onko jokin massatuotteen ominaisuus lainsäädännössä tarkoitettu virhe vai ei.

Kuluttajapalvelusten osalta ryhmävalitus soveltuisi hyvin esimerkiksi yleisötilaisuuksien järjestelyihin liittyviin, väitettyihin sopimusrikkomuksiin. Sähköisten palvelujen tekniset häiriöt

saattavat aiheuttaa samankaltaista vahinkoa lukuisille kuluttajille, jolloin olisi perusteltua voida selvittää vastuukysymykset kaikkia asianosaisia koskevalla yhdellä ratkaisulla.

Ryhmävalitus soveltuisi erityisen hyvin vakiosopimusehtojen tulkintaa tai kohtuullisuutta koskevien erimielisyyksien ratkaisemiseen. Myös tuotevahinkotapaukset voisivat kuulua ryhmävalitusmahdollisuuden piiriin etenkin silloin, kun vahingonkorvaus on vakioitavissa.

Vireillepano-oikeus

Ryhmävalituksen vireillepano-oikeus olisi syytä antaa yksinomaan kuluttaja-asiamiehelle, jonka tehtäviin kuluttajien oikeudellisen aseman turvaaminen muutenkin kuuluu. Kuluttaja-asiamiehellä on käytännössä parhaat mahdollisuudet saada tietoonsa ryhmävalitusmenettelyyn soveltuvat, useita kuluttajia koskevat erimielisyydet. Vireillepano-oikeuden rajaaminen kuluttaja-asiamieheen poistaisi myös riskin siitä, että ryhmävalitusmahdollisuutta käytettäisiin väärin käynnistämällä epäasiallisia ryhmävalitusmenettelyjä. Lisäksi kuluttaja-asiamiehellä on hyvät mahdollisuudet tiedottaa annetuista ratkaisusuosituksista kuluttajille julkisia tiedotusvälineitä hyväksi käyttäen.

Tarkoituksenmukaista olisi, ettei kuluttaja-asiamies tarvitsisi yhdenkään kuluttajan valtuutusta, vaan hän voisi saattaa ryhmävalituksen vireille pelkästään omalla hakemuksellaan.

Kuluttajaryhmän rajautuminen

Kuluttajaryhmän jäseniä ei olisi tarpeen yksilöidä, koska lautakuntamenettely on asianosaisille maksutonta eikä oikeudenkäyntiin liittyvää kuluvastuuta ole. Kuluttajien ei siten tarvitsisi erikseen ilmoittautua ryhmään eikä nimenomaisesti irrottautuakaan siitä. Ryhmä rajautuisi kuluttaja-asiamiehen hakemuksessa ja lautakunnan päätöksessä tapausittain selvitettävällä tavalla niihin kuluttajiin, jotka voisivat esittää samaa elinkeinonharjoittajaa kohtaan vaatimuksen olennaisilta osin samalla perusteella. Yksittäisen kuluttajan harkinnan varaan jäisi, vetoaako hän omalta osaltaan annettuun ratkaisusuositukseen.